UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Index Baldi Pervsini. I. V. D. In prælectiones in totum Codicem Iustinianeum locupletißimus

... In Qvartvm Et Qvintvm Codicis Libr. Praelectiones / Additionibvs Philippi Decii ...

Baldus

Lugduni, M.D.LXI.

Non numerata pecunia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95990

Visual Library

a ¶ Quandoq; dubitat. Not. primo ꝙ q̃n ſit nouatio, non excutitur principalis: ſed fideiuſſor, vide alias nouas limitationes, quas ſcripſi in leg. decem. de verbo. obli. And. Barba.

b ¶ Ceſſat. Vide qđ no. Bar. in. l. ſi Titius. ff. de fideiuſ. & Cyn. in. l. ſi diuiſa. ſ. loc. & Pau. de ca. in. l. ij. §. j. ff. de duobus reis.

c ¶ Auxilio. Vide p Bar. & Bal. in auť. matri & auie. ſ. q̃n mul. tut. of. fun. po. & adde ꝙ mulier nõ põt generaliter renũtiare omnib⁹ priuilegijs dotis, ſcđ Bal. in rub. ſ. de priui. do. in col. j.

d ¶ Renũtiare. Ad de Bal. in. l. j. in vl. col. ſ. q bon. cede. poſſunt. & in auť. ſi qua. in ver. querũt do. ſ. eo. & in. l. ſi qs l conſcribendo. ſ. de pac. glo. Bart. & Bal. in. l. ij. ſ. ne fideiuſ. do. den. & gl. in. c. dilect. extra. d. p̃bẽ. & Ba. in. l. ſi qs in cõſcribẽdo. ſ. de epiſ & cler. & in. c. ſi qs. in. j. col. q ſucceſ. tenean. & q̃uo poſſit renũtiari nullitati ſnĩe, vide late Ang. l 2ſ. cc. & an iuramentũ validet ponit Jmol. in. c. cũ contingat. in x. membro circa. ij. q. extra de iur.

e ¶ Nudo pact. No. caſum pegrinũ ꝙ lʒ fideiuſſor non põt obligari citra vinculum ſtipulationis, vt. l. blanditus. j. ð fideiuſ. tñ in dote fallit, q: nudo pacto. fallit ſcđo in caſu valde no. l. cũ oſtẽdim⁹. ff. de fideiu. tu. fallit ẽt in. l. q̃ties. ff. ad muni. fallit in. l. ij. ſ. de dec. lib. x. And.

f ¶ Nudo. & ita limitatur. l. ij. §. ſatiſaccep. fin. Pau. de caſt. in. l. j. ff. ſoluto matrimonio.

g ¶ Repellere. No. maritum poſſe expellere vxorem, ſi ſibi non dat dotem: & ſic eſt hic caſus pro gl. fin. in. d. auť. qđ bene not. vide Bal. in l. de diuiſione. ff, ſol. matri. Lud. ro. in. l. j. eod. titu. & Bal. in. l. quod in vxorẽ. C. de nego. geſt. l. pro oneribus. ſ. de iure do. Abb. & alios in. c. per veſtras. de dona. inter vir. & vxo. Bal. in auť. res que. C. commun. de leg. vide dominum Abbatem in. c. literas. de reſtitutione ſpoliatorum, vbi dicit quod poteſt compellere eam ad operandum, ſi non dedit dotem denegando alimenta. Bald. in. c. iurauit. de probatio. & etiam dicit ibi quod mulier non poteſt renuntiare iuri vt non alimentetur. in gloſſ. ſingul. de reſtitutione ſpoliatorum, in. c. ex parte. vide Bald. & alios in ca. quemadmodum. de iureiurando. Modern. in ca. primo. de adulterijs. & Jnnocen. in ca. ſalubriter. de vſu. Moder. Bald. in leg. ſi cum dotem. §. ſin autem. ſoluto matrimonio. & ibi Joan. de Jmol. & alios, dominum Abbat. in ca. tua. el. ij. de iureiurando. vide gloſſ. in. d. l. cum dotem. §. ſin autem. ſoluto matrimonio. que dicit quod maritus alimentare tenetur licet nullam dotem habeat: quia ſi ſſicit perſona pro dote: quia poteſt eſſe matrimoniũ ſine dote. Tenet Lacr. in. x. pulchr. l vlti. alle. Dy. in. d. §. ſinãt. & Guil. de ſuza. & Bald. in. d. l. pro oneribus. refert doc. tenere qđ vir teneť vxorẽ alimẽtare, lʒ dotẽ nõ recipiat. Jdẽ voluit Jnno. in. d. c. per veſtras. dicens ꝙ perſonam ſuã dedit pro dote. & in. c. ſalubriter. dicit ꝙ ſi mulier eſt indotata, & maritus eam dimiſit, qđ tenetur ſibi prebere expẽ-

totũ hoc ad cognitionem iudicis pertinet. arg. ff. de ver. obli. l. ſi ita quis. §. Seia. ¶ † Tertio

3 quero, vtrum contra confeſſionem ſolennem de qua loquitur hic poſſit probari? R̃n. quod nõ: q: inducit preſumptionem iuris & de iure. & eſt rõ: q: hec lex procedit non ſimpliciter preſumendo: ſed ſuper obſeruantia ſtatuendo. & facit ad ſtatuta que ſtatuunt de exceptione inſtrumentorum confeſſionatorum. & tene menti.

4 ¶ † Quarto quero. q̃uo intelligitur verſ. ſin autẽ. nam ſi intelligatur vbi nõ interuenit confeſſio, tũc q: tex. dicit qđ iuuatur velleiano, & ponit thema q̃n ſine ſcriptis, corrigetur per. §. vlt. huius. l. vbi dicitur qđ ipſo iure eſt tuta. ergo dic quod loquitur retento themate cõfeſſionis, vel expone literam dum dẽt ſupereſſe auxiliũ. ſ. ipſo iure. & no. plus operari ſolenniter actum, ꝙ minus ſolenniter factum.

§. Sed ſi minus.

Mulier que p fideiubẽdo aliquid accepit in ſe obligationem alterius animo nouandi transferendo: primo debet excuti: & quatenus non eſt ſoluendo, reſtituitur actio contra veterem debitorem. h. d. iſte caſus non reperitur alibi.

1 ¶ † Oppo. quia ſi eſt facta nouatio cum obligationis effectu: ergo non inſpicimus an perſona nouans ſit ſoluendo necne: vt. ff. man. l. inter cauſas. §. abeſſe. & ff. de fideiuſſ. leg. qui ſatiſdare. Solut. hic eſt ſpeciale in nouatione, que ſit interuentu mulieris: quia per ſenatuſconſultum erat irrita, & reſtituebatur actio in veterem debitorẽ: ſed per legem nouam erat aliqua, ne in totum derogetur authoritati ſenatuſconſulti, eligitur media via. & diſtinguitur an ſit ſoluendo necne. Alij intelligũt iſtum verſi. in caſu erroris: vt not. in. d. §. abeſſe. primum eſt verius, quia ſecundum eſt diuinare.

2 ¶ † Secundo opp. quod iſta litera peruertat ordinem iuris: nam de iure prius debet excuti principalis ꝙ interceſſor, vt in auť. de fideiuſ. in princ. col. j. ſed hic prius excutitur interceſſor quam principalis: ergo male. Solut. diſtingue, q̃nq; quis intercedit acceſſorie: tunc habet locum ſ̃rium, q̃nq; animo nouandi, & loquitur hic: q̃nq; dubitat [a] &

a tunc q̃nq; plures conſtituunt ſe principales in eodem inſtrumento, & non ſit nouatio iure veteri, vel nouo: quia eodẽ inſtanti tẽporis ſumit robur: nouatio autem dʒ fieri a poſteriori, aut ſucceſſiue: & tunc de iure veteri preſumebať nouatio: hodie autem non preſumitur: ſed eſt adiectio tan-

b tum: quia vtriſq; principalibus quo ad creditorem ceſſat [b] beneficiũ de fideiuſſoribus. ¶ Jtem & forte ceſſat beneficium de duobus reis ſaltem quo ad primum qui ſe obligauit non reſpectu ſecundi: ſed abſolute, niſi primus promiſiſſet dare alium principalem vel correum: quia tunc eſſemus in materia correorum. hec probantur per glo. ordin. in. d. auť. de fideiuſ. in prin. coniuncta ratione. l. ff. de fideiuſ. l. ſi Titius & ſeia. Sunt enim predicta notanda propter beneficium cedendarum, & adde quod no. ff. de pactis. l. niſi.

1 ☞ Senatuſconſultum Velleianum, an hodie habeat locum.

§. Ne autem.

Jſte. §. eſt valde not. & h. d. Mulier in inſtrumento publico a tribus teſtibus ſubſcripto intercedens obligatur, tamen valet hoc beneficium velleiani in caſibus in quibus dictum beneficium loquitur. Sed ſi omiſſa hac forma intercedit ipſo iure non obligatur. h. d. ¶ Sed quero rationem differentie. R̃ndeo, q: non ita de facili mulier decipitur interueniente tabellione & tribus teſtibus conſignantibus, neq; ita faciles ſunt mulieres ad conſentiendum cum inſtrumento, ſicut q̃n inſtrumentum non interuenit: quia ergo facilior & fragilior ſine inſtrumento inuenitur: ideo mulieri ipſo iure

1 etiam ſubuenitur. ¶ † Quero, numquid hodie habeat locum beneficium velleia. Mart. dicit quod non. veritas eſt quod ſic in caſu vbi eſt confectum publicum documentum. ¶ Jtem per hunc text. apparet tibi quid ſonant illa verba renuntiauit beneficio velleia. & cuilibet alij auxilio. nam de beneficio velleiani conſtat. aliud autem auxilium eſt auxilium nullita-

c tis: vt hic. & ſ. eo. auť. ſi qua mulier. cui auxilio [c] nullitatis renuntiare nõ

d poteſt, niſi cum ſacramento, vel conſcientia legis, vt in auť. matri & auie. ſ. quando mul. tute. offi. fungi poteſt.

¶ Lex vigeſimaquarta.

Veterum.

Mulier intercedens pro libertate tenetur efficaciter libertatem fouere, & eſt ſpeciale. Jbi famulum. not. quod ſeruus vocatur famulus.

¶ Lex vigeſimaquinta.

Generaliter.

e Mulier intercedens pro dote ſi nudo pacto, [e] efficaciter obligať. & no. duo ſpecialia fauore dotis. Primum. quod ceſſat vel-

f leianum. ſecundũ quod fideiuſſor obligatur ex nudo pacto.

1 quod tene menti. ¶ † Jn tex. ibi repelli. No. arg. quod propter dotẽ non

g ſolutam vir poteſt repellere [g] vxorem a domo ſua: quia non tenetur ei dare victum niſi habeat dotem promiſſam. facit in auť. de non eligen. ſecun. nub. coll. j. §. ſi. cum glo. ſua. Cetera que dicit hic Cyn. examinaui. ſ. eod. l. j. & ad caſus gloſſ. in quibus ceſſat velleianum, adde vnum caſum, ſcilicet quando mulier fideiuſſit apud minorem: vt. ff. de minoribus. l. ſi apud. & ſic ſunt quatuor caſus vltra illos ſex: qui quatuor caſus his verſibus continentur. Debenti ſi ſuccedat, ſi debita cepit. Si minor eſt credens, ſi commoda propria geſſit. ſecundum Nic. de mat.

¶ De non numerata pecunia. Rubrica.

¶ Continua rubricam ad precedentia hoc modo. quibuſdam ſubuenitur ratione ſpeciali: quibuſdam ſubuenitur equitate naturali. vnde cum dictum ſit in ſuperioribus de primis: ſequitur hic videre de ſecundis, ſcilicet, de non numerata pecunia. habet ergo exceptio non numerate pecunie in ſe rationem naturalem, ne illicita extorſio fiat, vt. leg. illicitas. in prin. ff. de offi. preſi. & no. ſ. eo. l. ſi ex cautione.

1 ☞ Jndebitum preſumitur, licet interuenerit confeſſio ex cauſa mutui, & pignoris traditio, & vide vſq; ad. n. 2. 3. 4. 5.

6 Debitor quare tenetur probare pignus datum fuiſſe.

¶ Lex prima.

Si pecuniam.

Diuiditur in duas partes. Prima loquitur de creditore poſſidente. Secunda de poſſidente debitore. ſecunda ibi. Eademq;. prima ſubdiuiditur in duas. nam in prima conſulit reo. in ſecunda remouet allegationem actoris. ſecunda ibi, nam intentio. Et hoc intendit. Creditor non preſumitur numeraſſe, niſi probet: ſiue pignoratitia conuentatur: ſiue hypothecaria agit. ¶ Caſus. Scholaris confeſſus fuit habuiſſe decem mutuo, & pignori tradidit codicem, conqueritur de creditore, dicens quod pecuniam non numerauit. & ideo agit pignoratitia ad codicem, queritur numquid poſſit. Reſpondeo, quod ſic: ſed contra hoc inſtatur: nam pignoratitia requirit quod debitor ſoluat, cum creditor opponat exceptionem, tu pignus dediſti, & non ſoluiſti.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ſoluiſti. Reſpond. quod hec exceptio non procedit, niſi creditor probet
ſe numeraſſe: ⁊ hoc modo oſtendit fidem debiti. Inſt. ⁊ querens. quid
ſi debitor non tradidit pignus, ſed conuenit de hypotheca, ⁊ conuenitur
hypothecaria? rñdet Imperator quod eodem modo veritas ſeruetur.
1 h.d. ¶ † No. primo quod licet duo interueniant, ſcʒ confeſſio ex cauſa
mutui, ⁊ pignoris traditio: tamen preſumitur indebitum, niſi creditor pro
bet numeraſſe. ¶ Secundo no. quod pignoratitia oritur ex duplici ma
teria: ſcilicet ex debito ſoluto. vt. ff. ad velleia. l. aliquando. §. de pignori-
bus. ⁊ ex delicto. quod per exceptionem poteſt elidi. vt hic. ¶ Tertio
no. veritatem ſaluandam, ſiue quis conueniatur, ſiue agat, ⁊ eſt veritas il
2 lud quod lex habet pro veritate. ¶ † Oppo. dicitur hic quod cautio fuit
emiſſa fruſtra: imo non fruſtra: quia ſtatim naſcitur ciuilis obligatio ratio
ne forme literarum. nam vbi eſt forma, ibi eſt actio. vt inſti. de lite. obli-
ga. Solu. dicit gloſ. quod iſtud fruſtra ponitur habito reſpectu ad finē:
quia finaliter eſt fruſtra, licet interim ciuilis obligatio nata ſit. Nicol. de
materel. dicit quod ante biennium non eſt nata ciuilis: nec eſt nata con-
dictio ex lege: quia oritur ex chirographo: ſed eſt nata naturalis obliga
tio que eſt ex conſenſu. ⁊ tenet contra opin. gl. ⁊ male: quia conſenſus in
fruſtratoriis non eſt ex conſenſu liber, cum aliter non eſſet quis conſenſu
rus, vt. ff. loca. l. quero. §. Inter locatorem. ⁊ C. eod. l. fin. ⁊ ideo gloſ. ve-
rior: quia contra ius gentium eſt quod repetat qui nihil dedit. ⁊ quod lo
cupletetur cum aliena iactura. vt. ff. de reg. iur. l. cum amplius. §. Is na-
3 tura debet. ff. depoſi. l. bona fides. ¶ † Secundo oppo. dicitur hic quod
ille qui negat aſſerit. contra aliud eſt aſſerere: aliud negare. Iſtud eſt ar.
ſumptum ex natura dictionis. vt. ff. de reb. dub. l. ſi is qui ducenta. §. v-
trum. Solu. exponitur aſſeris, id eſt aſſerans, ſiue aſſeuerans. quod po-
teſt intelligi etiam in negatiua ſignificatione. alio modo exponitur aſſe-
ris, id eſt probas: quia aſſertio quam lex approbat, etiam habetur pro ve
ra. ⁊ eſt probatio eo ipſo ꝙ non probatur contrariū. prima ſol. aptior eſt.
4 ¶ † Tertio oppo. dicitur hic quod debitor agit in rem actione. contra,
pignoratitia eſt in perſonam: ſed hic agitur pignoratitia: ergo agitur per
ſonali, non reali. Huius contrarii timore eſt facta tertia gloſſ. que re-
ſpondet ad contrarium multipliciter. ⁊ primo, quod hic agitur pignora-
titia in rem. ſ. conſequendam. id eſt ad rem, vel propter rem. non autem
quod pignoratitia ſit actio realis, vel in rem ſcripta, niſi in caſu vt extra
de pigno. cap. cum contra. ⁊ contra glo. dixi. C. de pigno. actio. l. ſ. Alii di
cunt quod hic loquitur de rei vendica. ⁊ ſic non obſtat. Sed hic incidit
queſtio. quid debet probare debitor agens rei vendicatione? Reſpon-
dent quidam quod debet probare dominium proprium, ⁊ poſſeſſionem
conuenti. Alii dicunt quod dominium, non poſſeſſionem. Alii quod poſ-
ſeſſionem non dominium. Alii dicunt quod neutrum: quia non poteſt re-
ſricare de dominio, neqʒ negare ſe poſſeſſorem: ſed iſta non eſt materia
5 huius l. vade dic vt not. C. de pigno. act. l. nec creditores. ¶ † Quarto
oppo. dicitur hic quod creditor debet probare pignus datum pro pecu
nia. tunc arguo ſic, ſi probat pignus datum pro pecunia: ergo confitetur
ſe recepiſſe pecuniā, cum iſta dictio pro adiuncta ablatiuo ſignificet veri
tatem. vt. ff. de iureiu. l. ſi duo patroni. §. Marcellus. Solu. dicit gl. ꝙ hic
aſſerebat pignus datum pro pecunia numeranda, non ſimpliciter pro pecu
nia. ⁊ ſic nō obſt. hec gl. ideo nō videtur cōfiteri: quia ↄtrium aſſeuerat. vt dt
gl. ¶ Quinto oppo. dr hic ꝙ creditor poſſidens non fundat intentionē
ſuā niſi pbet numerationē. contra. iſte qui excipit, non intendit. ſed aduer
ſarium excludit ab intentione. Solu. intentio eſt nomen equiuocum, ⁊ ve
6 rificatur in actore ⁊ reo. ¶ † Quero. quare debitor habet probare pi-
gnus datum? Reſpondeo, quia agebat pignoratitia: ⁊ ideo debet pro-
bare naturalia contractus ⁊ actionis, ex quibus ſe fundat, ſm Nico. de mat.
Alie glo. expoſitiue ſunt, quas vide per te.

¶ Lex ſecunda.

MInorem. Exceptio non numer. pec. oppoſita reſpe-
ctu partis, idē operatur quo ad partem, ꝙ
ſi opponeretur reſpectu totius ad totum. hoc dicit nota. ¶ Que
ro. in quo differat lex iſta a precedenti? Solu. vt in prima gloſ. nam dif-
fert in facto: quia ibi in totum: hic in partem. ¶ Secundo quero, num-
quid differat in iure? dicunt quidam quod ſic: quia in l. precedenti debet
probare creditor numeraſſe. hic debitor non numeratum eſſe. Sed con
tra hoc oppo. quia impoſſibilis eſt probatio huius negationis. Solu. rñ.
a gl. [a] mirabiliter, qđ ibi poteſt probari per confeſſionem aduerſarii. ¶ I-
tem per numerationem poſtea diuerſis temporibus factā. ⁊ iſtud ſcdm
b dictum alibi non reperitur. [b] verbi grā ego fui cōfeſſus heri me recepiſ-
ſe mille. hodie vero numerantur mihi centum de illa ſumma. ⁊ ita dicit in
c ſtrumentum: ſed cras [c] alia centum per inſtrumenta. ex his apparet ſola
ducenta numerata, ⁊ probatur negatiua per inſtrumenta coniuncta cum
naturali coniectura, ⁊ cum ratione intellectus quia ex his euidenter ap-
paret qđ confeſſio prima emanauit pretextu numerationis tunc non in-
teruenientis. ¶ Et adde qđ no. Inno. extra de accu. c. ſuper his. ⁊ Cyn.
in l. ii. C. de iure emphy. tñ gl. nō perſiſtit in iſta differentia totius ⁊ par-
tis. imo per locū a proportione dicit idem vtrobiqʒ. ¶ Et ſic no. ꝙ exce
ptio que eſt vera in toto, infringit totum: ⁊ que vera in parte, infringit
partem. vnde in exceptionibus habet locum illud arg. ꝙ idē iuris eſt de
toto ad totū ⁊c. habes tex. mirabilem in l. qui ſolidum. in prin. ff. de le. ii.
⁊ ff. ad velleia. l. vir vxori. in fin. Non obſt. ff. de proba. l. cum de indebi-
to. quia ibi dudum poſt obligationem ſoluendo
partem agnouit debitum. vt. C. eodem. l. cum fidē.

1 ¶ Actore non probante, reus abſoluitur.
2 Exceptio doli ⁊ non nume. pecu. qualiter diffe-
runt.
3 Actor an compellatur probare.
4 Reus excipiens negatiue, an debeat probare ne
gatiuam?
5 Exceptio falſi inſtru. an poſſit opponi poſt bien-
nium.
6 Renuntians exceptioni non numerate pecunie,
an eam poſſit opponere?
7 Quid ſi in inſtrumento dicatur, habuit, ⁊ recepit?
8 Quid ſi in inſtrumento dicatur: Titius confeſ-
ſus eſt ſe accepiſſe decē mutuo a Seio numerāte
de propria pecunia ⁊c.
9 Quid ſi apponatur in inſtrumento gerundium
ſcilicet dando ⁊ numerando? 10.
11 Quid ſi pecunia eſt in marſupio, ⁊ non videtur?
12 Confeſſio ſub ſpe future numerationis, an dicat
habere tacitam conditionem?
13 Exceptio non numerate pecunie non perpetua-
ta, an poſſit opponi poſt biennium.
14 Confeſſus quis eſt ſe habuiſſe pecuniam mutuo:
non tamen interuenit ſcriptura: lapſo biennio, an
poſſit conueniri. 15. 16.
17 Actor in libello cumulauit confeſſionem cum nu-
meratione, probauit confeſſionem per vnū teſtē:
per alium numerationem: an tales ſint conteſtes?
18 Exceptio non numer. pecu. an poſſit tolli per ſta
tutum.

¶ Lex tertia.

SI ex cautione.
¶ Hec lex eſt clauis in iſta materia ⁊
eam vtiliter legam. Primo narrat pe
titionem. Secundo ſubiungit exceptionem. Ter-
tio ponit queſtionis determinationem. Secunda
ibi, exceptione. Tertia ibi, compellitur. ⁊ illa tertia
ſubdiuiditur in duas. Prima pars reſpicit proba
tionem. ſecunda pronuntiationem. tertia ibi, quo
non impleto. Et hoc intendit. Reus conuentus
ex cautione mutui confeſſati opponens actori ex-
ceptionem non numerate pecunie vel doli diffini
tiue debet abſolui actore non probante numera-
tionem. hoc dicit. Premitte ad euidentiam de i-
ſta exceptione doli. quod no. ff. de condi. ob cauſ.
leg. qui ſe debere. Deinde no. confeſſionem non
probare in mutuo niſi roboretur per alium modū
1 probandi. ¶ † Item no. quod actore non pro-
bante, reus abſoluitur diffinitiue: vt hic. l. noſtra
habet multas gloſſ. ¶ Prima querit qualis fuit
hec cautio. ⁊ rñd. qđ fuit per confeſſionem ſimpli
cem, vel per confeſſionem ſtipulatione vallatam.
¶ Secunda gl. querit que fuit iſta exceptio doli.
⁊ rñ. qđ eſt exceptio generalis que ex concurſu a-
2 ctionis ſpecialis aſſumit eius naturam. ¶ † Ter-
tia gl. ſola querit. que eſt differētia inter exceptio
nem doli, ⁊ non numer. pecu. Reſpon. ꝙ exceptio
non numera. pec. datur contra oēs. ſecus in exce-
ptione doli. vt. ff. de dolo. l. non debet. ⁊ ff. de ex-
cept. doli. l. apud. §. aduerſus. ⁊ iō vide ne oppo-
nas exceptionē ineptā: vt. ff. de flumi. l. i. §. ſʒ La-
beo. ¶ Quarta gl. intrat ſubſtantiam legis. pri-
mo opponendo ſecundo querendo. tertio ad op-
poſitiones reuertendo. tu vero oppoſitiones con
iungas. deinde ad queſtiones venias. dicitur
3 † hic quod actor compellitur probare. Contra a-
mo non compellitur. vt. ff. de arbi. l. non ex omni-
bus. ⁊ C. de proba. l. i. Sol. non compellitur magi
ſtratus imperio, id eſt, preciſe. ſed lite damnato. i.
tranſitiue, ſi vult vincere. ¶ Secundo oppo. qđ
iſta lex non diſtinguit de tēpore, ergo male. vt. i.
eo. l. in contractibus. Sol. hec ſcdm illam: quia hic
loquitur qñ exceptio opponitur legitime intra bienniū.
¶ Tertio op. ꝙ confeſſio ſtatim preiudicet. ⁊ ff. de
po. l. Publica. §. ſi. ⁊ C. eod. l. generaliter. Sol. hic in
confeſſione ex cauſa mutui. in quo homines ſunt
faciles ad confitendum propter neceſſitatem rei

ſās. ar. in c. ex par
te. de act. ponde
ra tex. dicti c. per
veſtras. vbi dā
ne occaſione do
tis detente vxor
a viro dimiſſa, ⁊
ſic patʒ ꝙ vxor di
miſſa eſt propter
dotē nō datā pro
miſſam tamē da
ri. An. Barba.
a ¶ Rñdet gl. Er-
go cōſulo nūc ſʒ
iſtā gl. vide An.
ↄſi. cxlii. vbi ſin-
gulariter loquit.
And. Barba.
b ¶ Reperit. Se
quitur ſimplici-
ter. Ludo. ro. in
leg. Inſta. ff. de
ver. oblig.
c ¶ Sʒ cras. Si e-
go confeſſus fui
heri recepiſſe mil
le. hodie vero mi
hi numerant cen
tū de illa ſūma. ⁊
cras alia centū,
apparet ex his
ſola ducenta nu-
merata fuiſſe. ꝙ
propterea no. quia
alibi nō reperit,
⁊ ſic pbatur ne-
gatiua. idem dic
ꝙ probatur qñ
factum non pote
rat fieri niſi per
quos ⁊ illi negāt
illud factū: quia tūc
pbatur negatiua,
caſus eſt. i. c. ter-
tio loco. de pba.
Item in caſu ca.
fraternitatis. de
frigi. ⁊ malefi. I-
tē in caſu. c. ſi. de
iureiu. vbi ſi añ
ꝙ preſumptio fa
cit pro reo nega
tiua pbatur per
iurm. de q̃ loqt
tex. in l. pſenti. §.
ſicuti. ⁊ ibi gl. C.
d his q ad eccle.
ↄfug. Itē in caſu
l. inde Neratius.
§. ſi. cū l. ſeq. ad.
l. agl. l. ig ſeruum.
de interro. act. l.
i. §. ſi quis vltro.
ff. de qō. vbi pba
tur quē nō occi-
diſſe per aſpectū
viuentis. Item
in caſu qđ bona
non defendent
ſm Bal. in. l. ſi
bona. C. de bo.
autho. iud. poſ.
And. Barb.

a ℭ Publica. Qñ erat inſtrumentum publicũ, an poſt biennium audiatur volẽs probare pecuniã nõ numeratam, vide no. p Bart. in.l.j. de ↄfeſſis.
b ℭ Reus. Vide Bar. in.l.j.ff.de exceptionibus.
c ℭ Habuit. Vide Bart. in.l.p̃dia. ff.de acq̃re.poſ.⁊ j.in. vj.q.⁊ Jño. in.c.ſi cautio. extra de fide inſtr.
d ℭ Modo. Adde Bal. in.l.j.ſ. de cõfeſ. ⁊ in.l.ſi ex pretio. ſ. ſi cer. peta.⁊ hic Bar.
e ℭ Chryſogonus. Et ibi etiã hoc ponit Ang.
f ℭ Aduerbiũ tũc. Not.de dictione tũc,⁊ nũc,in.l.predia. ff. de acqui. poſ. ⁊ in. l. ſi ita ſtipulat.§. Chryſogonus.de vb. obl.⁊ p Lud.ro. in.l.decẽ.illo tit. An. in.l.lecta.ff. ſi cert. pet. ⁊ de iſta dictione tũc, vide gl. in.d.l.lecta. que dixit qđ denotat extremitatẽ tpis futuri. ſic iſta dictiõ nũc denotat extremitatẽ tpis pñtis.l. j.§. tunc tractemus.ff. de tut. ⁊ ratiõ.diſtra.⁊ hñ ſimul cõiungunt termini pro nũc, ⁊ ex tũc vid in.l. hmõi. i princ. de vb. ob.⁊.l. ſi ita ſtipulatus fuero, ſi titius.eod. tit. Bal. in.l. qbus diebus.§. qdam titio.d ↄdi.⁊ demõ.in aut.niſi rogati. C. ad treb. in.c.j.de mili. vaſal. qui cõtu. ⁊ idem de dictiõe tunc, vide doct. in.l. preſes. de app.⁊ ibi dixi. vide Lu.ro.in ſuis ↄſilijs. An. Ba.

familiaris.ibi in alijs cauſis ſecundũ gloſ. addita ratione predicta que Jacob.de areti. ℭ Quarto opponit a diuiſione: nam aut iſta erat ſcriptura priuata:⁊ non probat etiam ſimplicem confeſſionem.vt.ſ.de proba.l.Jnſtrumenta. aut erat publica:⁊ tunc probat efficacem confeſſionem, contra quam non poteſt excipi. vt.ſ. ad velleia.l.antique.⁊.j.arbi.tute.l.fina. Sol.hec lex poteſt loqui in ſcriptura priuata debitoris. Jtem in ſcriptura priuata tertij roborata neceſſarijs auxilijs, non autem in ſcriptura creditoris,de qua loquitur contrarium. Jſta ſolut.probatur per .l.lecta.ff.ſi cert. pet.l.Lucius.de inſti.ff.⁊ de verb. obliga.l. ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus. Jtem poteſt loqui in ſcriptura publica[a] atteſtantis confeſſioni, ⁊ non vero actui numerationis. Non obſtat lex contra-
4 ria quia in illis eſt ſpeciale. ℭ † Ulterius op-
b po.quia reus[b] excipiens negatiue debet probare negatiuam:vt.ff.de prob.l. Jn exceptionibus. Solu. iſtud eſt verum quando negatiua aliquid ponit,ita quod non eſt ſimplex. ſecus quando eſt ſimplex negatio, ſecundum gloſ.vel clarius.l. Jn exceptionibus. non loquitur in exceptionibus, prout loquitur in exceptionibus peremptorijs, ſed implicatiuis que implicant actionem competere,vel competijſſe.ſicut eſt doli,metus,vel ſolutionis,vel pacti,⁊ ſimiles.cum ergo negantur prima principalia, non oportet negantem probare, cum non conſtat ea eſſe vera:ſecus ſi negantur ea que extinguunt principalia,vel remouent ea a ſuo effectu, ſecundum Nicol. Ueritas eſt quod negenti intentionem non fundatam per aduerſa-
5 rium non incumbit probatio. ℭ † Modo quero de duobus ſecundum gloſſ.⁊ primo quero nunquid poſt biennium poſſit opponi exceptio falſi inſtrumenti? Reſpond. gloſſ. quod ſic. eſt autem falſum inſtrumentum, a quo remouentur verba ⁊ mens contrahentium,ſi autem remouetur mens, ſed non verba,iſtud eſt ſimulatum, ⁊ non falſum, ſi autem remouentur verba, ſed non mens: iſtud non eſt ſimulatum, nec falſum, quia ſuſtantiuatur in radice veritatis, ⁊ eius ſubiectum eſt veritas, vt extra de verborum ſignificat. capitul.nihil ob-
6 ſtat. ℭ † Secundo querit gloſſ. nunquid ille qui renuntiat exceptioni non numera.pecun.poſſit eam opponere. Et in hoc ſunt opinio. quidam dicunt quod tenet renuntiatio quantum ad releuandum agentem ab onere probandi, ſed non quantum ad excludendum reum a facultate oppoſitum probandi:⁊ primi fundant ſe in regula qua cauetur quod poteſt renuntiari exceptionibus competentibus ⁊ competituris:vt.ff.ſi quis cautio.l. ſed ⁊ ſi quis.§.queſitum. hoc ſic probatur. creditor qui recipit confeſſionem, videtur promittere futuram numerationem. vt infra de dotis promiſſione. lege,ſi voluntate. ſed a promiſſione poteſt quis liberari per pactum.vt leg.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pactis. ergo creditor a neceſſitate ſoluendi poteſt liberari,⁊ abſolui. ad hoc facit etiam regula generalis ſupra de pactis.l.ſi quis in conſcribendo.ſed pro ſecũda opinio.facit, quia iſta renuntiatio habet tacitam cauſam finalem de futuro:vt infra eodem.l.finali.⁊.ff.locati.l. quero.§.Jnter locatorem. ⁊ defectus cauſe finalis obligatorie reum abſoluit ab impetitione actoris: vt ff.de operis liberto.l.ſi libertus ita. vnde per talem renuntiationem non augetur effectus. quod not.ff.de verb.obli.l.triticum. propterea ſicut ſe habet cautio informis:ita ſe habet cautio formis ex defectu forme: ideſt cauſe.ſed cautio informis non obligat:ergo nec cautio formis queſito colore forme.in qua deficit eſſentialis ſubſtantia.vt.ff. de conſtituta pecunia. l.final. ſed pro alia opinio. que dicit renuntiationem operari ſolo reſpectu probationis,facit quod ad hoc emanauit, ⁊ reus pro hoc ſe adſtrinxit. Et certum eſt quod quis ſe obligando poteſt releuare aduerſarium ab onere probandi, vt extra de probationib. capitulo, licet cauſam. doctor. communiter tenent quod

vbi eliditur iuris preſumptione; ibi ⁊ renuntiatio ſimiliter eliditur. ⁊ hoc tenet Petrus:⁊ plenius explicat Nicolaus de matarel. hic: ſic dicens circa hunc articulum, qui eſt de renuntiatione huius exceptionis. non credo quod renuntiatio huius exceptionis que fit in inſtrumento debiti,quod quis ſe confitetur aliquid debere ex cauſa mutui, faciat obligationem efficacem ad agendum,ſi agatur ex ſola literarum vel verborum obligatione nec tollat hanc exceptionem, quod incommutabili ratione probo. nam certum eſt quod per talem confeſſionem ⁊ ſcripturam naſcitur literarum obligatio de qua dicitur inſtitu.de litera.obligat. que non eſt efficax ad agendum ante biennium. Unde renuntiatio huius exceptionis non poteſt facere efficacem obligationem, que de ſui natura eſt inefficax:quia hic non eſt modus faciendi obligationem efficacem:ſic quando vendo fundum pro decem, ⁊ renuntio petitioni pretij, non tenet venditio.vt.ff.de contrahen.emption.leg.ſi quis donationis. ita cum re debet obligatio formari, vel impleri.non tenet renuntiatio, ne res interueniat: quia impoſſibile eſt quod ſeparata forma a materia obligatio producatur:⁊ ideo renuntiatio commeta confeſſioni, niſi intelligatur ſecundum naturam confeſſionis, implicaret contradictionem, ⁊ eſſet contra naturam ſubſtantialem actus. ſed ſi ex interuallo emanaret:tunc non quia renuntiatio:ſed quia cognitio debiti ⁊ fides mihi preiudicaret ſecundum Nicolaum de matarel. cuius eſt iſta ſententia. ſed verba non ſunt omnino ſua,⁊ hec eſt veritas: quia facilitas antecedentis inducit facilitatem conſequentis in eodem ſtatu temporis in quo non reperitur niſi vnus animi motus, ⁊ vera facilitas. argumentum ſu-
7 pra ad velleia.l.ſi mulier. ℭ † Tertio quero.quid ſi in inſtrumento di-
c cit habuit[c] ⁊ recepit? Reſpondeo verba inſtrumenti debent probare de neceſſitate,ſicut verba teſtium.aut ergo iſta verba proferuntur a parte:⁊ tunc ſunt ſimplex confeſſio.vt.ff.de ſol.l.ſi ex pluribus. Aut proferuntur a tabellione:tunc iſta verba tabellionis teſtificantis vltra confeſſionem partis:⁊ ideo probant veram numerationem. tamen caueat tabellio quia non poteſt apponere iſta verba, niſi vera numeratio interueniat illo loco ⁊ tempore coram illis teſtibus. ⁊ licet conſtaret in conſcientia ipſius tabellionis quod ita eſſet: tamen non poteſt atteſtari de eo quod tunc non apparet teſtibus ⁊ hoc ſonat notabiliter gloſſ. hic.⁊ facit quod no. Jnnocen.extra de probat.cap.quoniam contra falſam. conſidera ergo quod quando tabellio atteſtatur de viſu: tunc probat numerationem. quando atteſtatur de auditu: tunc probat confeſſionem. ad hoc text.infra de cano.fru.vrbis Rome.lib.primo ibi dum dicit, preſens a-
8 ſpectus probet.lib.xj. ℭ † Quarto queritur, ſicut verba poſſunt ſonare in auditum ⁊ viſum:ita poſſunt ſonare in auditu tantum: nunquid per talia verba probetur verus hominis actus, id eſt numeratio? verbi gratia. Jn inſtrumento dicitur Titius confeſſus eſt ſe accepiſſe decem mutuo a ſeio numerante de ſua propria pecunia: nam iſte ſermo poteſt dupliciter exponi:vno modo,vt illud numerante, referatur ad viſum. a-
d lio modo,[d] vt ſit vnum conſtructum,⁊ vna oratio confeſſionis. dicit Jacob. but.quod quia de neceſſitate non concludit circa veram numerationem quod non probat niſi confeſſionem ſolam: quia ſcriptura que multipliciter ⁊ diuerſo modo poteſt intelligi, habet incertitudinem. probatio autem debet eſſe certa ⁊ cadere in intellectu determinato modo.vt extra de probatione.capit.Jn preſentia.⁊ de hoc dixi in leg.ſi ex pretio ſupra ſi certum peta.hoc intellige verum quando reus negat numerationem.ſecus ſi non negat licet non confiteatur. Unde non preſumitur pro reo: niſi neget:cum confeſſio ſua (que in dubio non reuocatur) debeat ſibi nocere.hoc patet per text.leg.noſtre in verbo exceptione oppoſita.a contrario ſenſu.⁊ infra eodem.authentica.contra qui pro-
e priam.ff.ſi certum peta.leg.lecta.⁊.ff.de verborum obligatio. leg. ſi ita
9 ſtipulatus.§.Chryſogonus.[e] ℭ † Quinto queritur. quid ſi non apponatur participium ſed gerundium? verbi gratia. Titius fuit confeſſus ſe recepiſſe decem mutuo a ſeio, dando ⁊ numerando dicta decem. Reſponde ſecundum rationem recti ſermonis, ⁊ etiam intellectus iſta gerundia ſonant in actu qui viſui ſubijcitur.vt.ff.de vi ⁊ vi arma.leg.vim
10 facit.⁊ quod not.ff. de eden.in rubric. ℭ † Sexto queritur quid ſi
f notarius dicit dedit ⁊ numerauit, vtrum intelligatur aduerbium tunc[f] ita quod ſi probetur quod tunc non numerauit, quod inſtrumentum reddatur falſum? Reſpondeo ſic.vt infra eodem,leg.aduerſus. in verbo,tunc cum cauebatur,qui text.eſt nota.facit quod notat Bartolus. ff.
11 ſoluto matrimonio. lege, poſt dotem. ℭ † Septimo queritur.quid ſi pecunia eſt in marſupio,⁊ non videtur? Reſpondeo. notarius debet ponere verba de viſu quod vidit id quod videre potuit:ſed non viderit numerari.vt dixi ſupra de probatio.in rubric.⁊ nota. per Bart. ff.
12 de conditio.⁊ demonſtra.leg.cum ſeruus. ℭ † Octauo queritur. nunquid confeſſio ſub ſpe future numerationis dicatur habere tacitam conditionem? gloſſ. tenet quod ſic:vt infra eodem.l.final. Petr. dicit contrarium:quia ſi eſſet tacita conditio,ea non completa non oriretur actio. vt not.ff.de pactis.leg. Jtem quia. Petrus dicit quod eſt tacitus modus. vt. ff. loca. l.quero.§. Jnter locatorem. Cyn.dicit quod Petr.timuit illud quod non debuit timere. nam verum eſt quod tacita conditio impedit obligationem, quando inducitur de neceſſitate iuris: vt in dote.vel quando inducitur de neceſſitate nature: vt iure futura. ff. de verborum obligatio.l. Jnterdum.⁊.ff. de conditio. ⁊ demonſtra.l.j. in fin.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

in ſi. ſecus vbi de voluntate partium. vt. ſ. e. l. fin. ꝛ. d. §. Inter locatorem.
a Tu dic quod tacita[a] conditio ſumpta a cauſa finali non impedit natiuitatē.
ſic loquitur. d. l. fin. ſ. e. ſecus ſi ſumatur a rei principio. vel a rei preambu-
lo. vt. d. l. Interdum. vnde in preſenti queſtione ſiue voces tacitam con-
ditionem: ſiue cauſam finalem non impeditur natiuitas actionis: quia a
13 poſteriori non impeditur ſuum principium. ꝙ no. ¶ † Nono quero. vtrum
b exceptio non nu. pecu. non perpetuata[b] poſſit opponi poſt biennium: qui-
dam dicunt quod non: quia eſt exceptio temporalis. ꝛ ad inſtar actionis,
vt. ſ. eo. aut. hanc autem querelam. ſicut igitur preſcribitur actioni contra
facultatem proponendi. ita preſcribitur exceptioni contra facultatem op
ponendi. ar. ff. de edi. edic. l. quod ſi nolit. §. ſi quid ita. ¶ In contrarium.
q: ſi hoc eſſet. procederet ex vi tacite renuntiationis inducte ex tempo-
re: ſed expreſſa renuntiatio non nocet: ergo nec tacita que preſtat actori
cauſam delinquendi. vt. l. illicitas. in prin. ff. de offi. preſi. Secundo dicunt
quidam quod cum opponens poſt biennium remoueatur a facultate pro
bandi. vt. ſ. eo. l. in cōtractibus. §. i. ergo a facultate proponendi, quia fru-
ſtra proponitur quod probari non poteſt. Nico. de mata. dicit ꝙ ſi reus
vult probare aliter quam deferendo ſacramentum aduerſario quod po-
teſt opponere exceptionem doli, vel non nu. pecu. ꝛ hoc tali ratione: quia
ſi hoc eſt in alijs cauſis. que ſtatim valent: vt in confeſſione ex cauſa depo
ſiti: quantūcunq; tempus fluxerit. que cauſe ſunt fortiores quam cauſe mu
tui: ergo multomagis in cauſa mutui. iſta enim opinio placet Petr. ꝛ ſi
non competeret exceptio non nu. pecu. in natura ſua: tamen officium iudi
c cis poſſet implorari[c] in loco deficientis exceptionis. ar. ff. de peti. here. l.
plane. ꝛ l. ſi. ꝛ hoc teneo ſaltem de equitate canonica, ꝛ accedat quod no.
Innocen. extra de immuni. eccle. c. quia pleriq; . ex quo apparet quod ex
lapſu biennij preſumitur numeratio: tamen iſta non eſt preſumptio iuris
ꝛ de iure: cum recipiat probationem in contrarium de equitate. licet de
rigore videatur oppoſitum. ſ. de ep. audi. l. ſi preſens. ibi: licentiam da-
mus. q. d. poſt biennium denegamus. vt. ff. de legat. ij. l. ſtatuliberum. §.
14 ſtichum. ¶ † Decimo queritur. ponamus[d] quod aliquis confeſſus eſt ſe
d debere decem ex cauſa mutui, vel ſe accepiſſe decem ex mutuo: non tamē
interuenit ſcriptura. ꝛ lapſum eſt biennium numquid poterit conueniri ali
quo iure: certe videtur quod non: quia hic non eſt obligatus literis: quia
non interuenit ſcriptura. nec verbis. quia ſtipulatio non interuenit. nec nu
meratio: quia non proponitur. nec apparet eam interueniſſe. ꝛ ſic nullo iu
re apparet eum teneri. Solu. verum eſt quod non eſt obligatus verbis,
nec literis. Sed ſi creditor proponat agendo pecuniam fuiſſe numeratā,
ꝛ agat ex numeratione, deinde probat de dicta confeſſione. ꝛ elapſum
eſt biennium obtinebit non quaſi ex confeſſione nata ſit obligatio ſ; quaſi
per cōfeſſionem, ꝛ temporis tranſcurſum preſumatur numeratio facta, vt
q: facit confeſſionem ſine tranſcurſu temporis, vt in cauſa depoſiti, vel a-
lia que non ſit mutui, vel dotis. hoc facit confeſſio cauſa mutui poſt tran-
ſcurſum temporis biennij. vt. ſ. eo. l. generaliter. ꝛ in. l. In cōtractibus. ꝛ. l.
Publia. in. fin. ff. depoſiti. q: cōfeſſio non eſt inuenta a iure vt ſit modus
obligationis inducende: ſed vt per eam probetur inducta. ꝛ ſimile dici-
mus in preſcriptionibus longi temporis. que non inducunt oblig. ſ; pro
bant eam inductam, vt not. ff. de vſur. l. cum de in rem verſo. ſecundum
15 Nec. qui ita tamen. ſ. e. aut. contra qui propriam. ¶ † Undecimo[e] querit
e ponamus ꝙ interuenit cōfeſſio inſtrumentaria. ſeu chirographaria. ꝛ etiam nu-
meratio, modo in libello ꝓponitur ſola cōfeſſio. ꝛ ſic actio ſonat in condi.
ex lege. poſtea in proceſſu cauſe probatur nō ſolū cōfeſſio, ſed et nume-
ratio. querit an reus ſit abſoluendus. Iſta queſtio ſtat in hoc. vtrum actio
ſit nata ex cōfeſſione: ꝛ dicendum eſt qd interdum confeſſio ꝛ numeratio
ſimul concurrunt a principio. ꝛ tunc ex ſola numeratione naſcitur actio. ꝛ
eſt ratio. q: numeratio per ſe eſt ſtatim efficax. cōfeſſio non niſi poſt bien
16 nium. ¶ † Item obligatio que pōt induci per veritatem, non dꝫ induci
per fictionē. ar. ff. de tute. l. qui hꝫ, interdum nō concurrunt ſimul ſed ſuc-
ceſſiue. ꝛ tunc quādo numerationem precedit cōfeſſio. tunc iſto caſu libel
lus pōt fundari ſuper confeſſione, q: numeratio facta videtur facta cauſa
implende fidei creditoris. ꝛ ad validandā cōfeſſionem, non ad numeran-
dam. vt not. ſ. e. l. in contractibus. ¶ Interdum econtra numeratio pre-
cedit confeſſionem: tunc cōfeſſio non videtur emanare ad inducendum
contractum literarum, in quo opus eſt fictione ſed ad probandum. Et iō
libellus ex confeſſione fundans actionem, eſſet ineptus, iuxta not. in fin.
ff. de iureiur. l. ſed ꝛ ſi poſſeſſori. §. ſi. ꝛ ideo circa hoc etiam multum cauen
dum eſt ab aduocatis qualiter proponant factum: ne aliam obligationem
in petitione deducant, ꝛ aliam probent. q: apparet eos egiſſe incōpeten
ter. vnde in concluſione cauſe apparet ineptitudo libelli. ſic extra de iud.
17 c. examinata. ¶ † Duodecimo[f] queritur. actor in libello cumulauit con-
f feſſionem cum numeratione. per vnum teſtem probauit confeſſionem, per
alium numerationem, vtrum iſti teſtes tanq̄ ſingulares non probent: ꝛ
dic eos non probare, licet faciant iudicium vt extra de ſucceſſ. ab inteſt. c.
cum dilectus. ꝛ ratio eſt manifeſta ſingularitas: q: vnus deponit de au-
ditu. alius de viſu. ꝛ ſic differunt in ſenſu ꝛ ſenſato. vt plene no. per Cyn.
18 in. l. ij. ſ. que ſit longa conſue. vbi omnino vide. ¶ † Ultimo queritur. num
quid per ſtatutum poſſit tolli exceptio non nume. pecu. ꝛ videtur quod
non. quia per hoc induceretur creditor ad delinquendum. vt. l. illicitas. in
g princip. ff. de offic. preſid. ¶ In contrarium videtur.[g] nam exceptio non
nume. pecu. eſt de iure ciuili. ergo poteſt tolli per aliud ius ciuile, ſeu mu-
nicipale. vt no. ff. de reg. iu. l. nec ex pretorio. Sol. aut loqueris quo ad forum laicale, aut quo ad fo-
rum epiſcopale: aut quo ad forum penitentiale.
Primo caſu tenet ſtatutum, ꝛ eſt ſeruandum. facit
ſ. de conſti. pec. l. ij. in. fin. Non obſtat ꝙ ſtatutum
dicitur eſſe quoddam pactū. vt not. in rub. de de-
cre. ab or. fa. q: illud per ſimilitudinē dicit, nō pro-
prie. licet enī ſtatutum ſit cōſenſus ciuiū: tñ eſt cō-
ſenſus nō ſimplex: ſed lege munitus. ꝛ hoc vſu ap
probatur. facit quod no. Cy. ſ. fami. erciſ. l. certum.
Si vero loquimur quo ad forū epiſcopale, vbi iu-
dicialiter agitur de pacto, vt extra de iud. c. nouit.
tunc valet ſtatutum in hoc, vt in debitorem tranſ-
ferat onus ꝓbandi negatiuam: ſed non valet facta
probatione negatiue, q: vbi cōſtat de pacto, non
iuris fictione. ſed vere tunc iudicium eſt eccleſie. vt
d. c. nouit. ſeruata forma per modum denuntiatio-
nis. vt ibi ptꝫ. Si vero loquitur quantū ad forum
penitentiale. in quo non ſit diſcuſſio probationum
tunc relinquitur ſue conſcientie ſecundum Inn. ibi
dem. facit quod not. per eum in. d. c. quia pleriq;.
facit. quod not. per eum in. d. c. quia pleriq;. de im
mu. eccle.

1 ¶ Approbatio ſequens, approbat prius factū.
2 Fidem agnoſcens quid hic ſignificet?
3 Et nota hoc loco contra vſurarios, ꝛ eorum cau-
telas.

¶ Lex quarta.

Cum fidem.

¶ Qui ex interuallo cautionis preterite debitum agnoſcit non
b poteſt opponere exceptionem no. nu.
pe. h. d.[b] ¶ In tex. ibi nimium tarde. Not. ꝙ qui i
tarde opponat, repellit ab oppoſitione. iuxta illud
1 virgilij. tarde venere bubulci. ¶ † Secundo nota.
ꝙ ſequens approbatio, comprobat prius factum,
ꝛ remouet obſtantia ei. Contra hanc. l. opp. de. l.
cum de indebito. ff. de proba. vbi dicitur ꝙ parte
ſoluta. poteſt nihilominus opponi reſiduum nō de
beri. Solu. hic ſciens. ibi errans. iſta eſt prima ſo.
gl. nam q: litera dt agnoſcēs etiā: ſignificat ſcien-
tiam. q: nō approbat qui errat. vt. ff. de here. inſti.
l. ſi. ff. de iudi. l. ij. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſi per erro-
rem. ꝛ. ſ. plus valere qd agi. l. ſi. Alia ſo. eſt. quod
hic non cōſtabat de certa ſcientia, neq; de errore.
vnde in dubio preſumitur ꝙ agnoſcere voluerit
bonam fidem. ar. ff. man. l. Quintus. ſi tamē ꝓbet
error, non efficitur iſta agnitio erronea q: non ha-
bet in ſe conſenſum ꝛ ſic loquitur cōtrarium tu iun
gas vtranq; ſolutionem ꝛ dic ꝙ aut certum eſt ꝙ
voluit agnoſcere fidem cautionis, vt q: hoc expreſ-
ſit. ꝛ tunc preiudicat ſibi in ſolutis ꝛ ſoluendis. vt.
ſ. ad legem falcidiam. authenti. ſed cum teſtator.
aut certum eſt quod non. vt puta quia hoc expreſ-
ſit, ꝛ tunc in nihilo ſibi preiudicat. vt. ff. de condi.
indebi. l. ij. in princip. aut dubitatur, ꝛ tunc preſu-
mitur quod agnoſcere noluerit, ꝛ preiudicat ſibi
in omnibus. vt hic. ꝛ. ff. quod metus cauſa. l. ij. ſe-
cundum Nicolaum de mata. niſi probetur error.
2 vt. d. l. cum de indebito. ¶ † Quero. ꝛ reuoco in
dubium ex text. quid eſt hoc dictum.[i] fidem agno
ſcens: Reſpon. exponas. ſ. poſtea ex interuallo,
hoc etiam non preſumeretur per renuntiationes
eiuſdem inſtrumenti. quia vbi eliditur principale,
eliderent etiā renuntiationes. vt ibi dixi ¶ † Po
ne ergo exemplum quando ſecundo cauit ea inter
uallo. vt. ſ. de preſcrip. xxx. annorum. l. cum notiſſi-
mi. §. ſed ꝛ ſi quis. ſiue confiteatur iterum. argu-
men. ſ. de plus peti. l. i. ſiue renuntiet ex interual-
lo exceptioni non numerare pecunie: nam talis re
nuntiatio dicitur agnitio: vt hic ſecundum Nicolaū
de matar. ſimile videmus in pacto legis commiſ-
ſorie, in pignoribus, quod ab ipſo initio non valet:

a ¶ Tacita. Pro hoc. l. Ita demum. cum ibi no. per Bar. ff. de arbit. ꝛ in. l. Item quia. §. i. ff. de pactis.

b ¶ Non perpetuata. An exceptio non num. pecu. non perpetuata poterit opponi poſt biennium. Bar. in. l. contrahentes. And. Barba.

c ¶ Implorari. Adde gl. ꝛ Bal. in. l. in cōtractibus. in prin. ſ. eo. concord. idem Cy hic.

d ¶ Ponamus. Uide p Imol. in. l. i. §. ſi quis ita. ff. de verb. oblig.

e ¶ Undecimo. Uide per Anton. de but. in. c. ſi cautio. extra de fid. inſtr. Pau. de caſt. in. l. ij. §. ſi. ff. ſi cer. pet. ꝛ in. l. certi. §. qm. eo. tit.

f ¶ Duodeci. Addō Bal. in authen. ro gati. ſ. d teſti. ꝛ in. l. ij. §. fina. ff. ſi cer. peta.

g ¶ Uidet. No. ꝙ quantū ad forū laicorū tꝫ ſtatutum ꝙ non admittit exceptio nō nu. pec. vide q̄ no. Bal. in. l. in cō tractibus. ſ. eod. ꝛ in. l. cū gs. C. de iu ris ꝛ fac. ign. doc. in. c. fina. de ſolut. And. Barba.

b ¶ Hoc dicit. Et vide Ang. in. l. i. ſ. de fideic. vbi allegauit iſtū text. pro ſingulari.

i ¶ Dictum. Adde ꝙ q̄dā dicūt ꝙ ſi emanauit cōfeſſio geminata nō pōt oppo. exceptio nō num. pec. vt videt velle gloſ. in. l. In ꝯtibus. §. Illo. ſ. e. ꝛ dicunt hic eſſe text. ſ; certe text. iſte nō obſt. q: hic debitum ꝯfeſſatum agnouit ꝑ ſolutionē: ꝙ plus eſt quā ſolū bis approbare. facit. l. doli. §. di uerſum. in rōne iui. ff. de noua. ꝑ predicta opi. alle. l. i. ſ. de plus. pe. quā hic alleg. Bal. ſed certe hoc nō dr ibi, ſ; dr ꝙ excep. doli obſtās ꝯfeſſioni prime extorte dolo debitoris, non ob. cōfeſſioni ſcde non extorte dolo, q: ſcda purgat dolum prime facit. l. ſi obturpē. ff. de cō di. ob tur. cau. ꝛ. l. ij. ſ. qd me. cā. ꝛ ita trāſit Lu. ro. in l. ſi vero. §. d viro. in. xxxi. fal. ff. ſolu. mtri. ꝛ vide Bal. in. d. l. In contractibus. §. i. ſ. eod.

a ℭ Rñ. Tene m'ti hoc mirabile dictũ, q: nũc pendet de facto, ⁊ fuerunt late due ſnīe ⁊ nũc vertitur in appellatione, ⁊ cũ fuiſſem aſſumptus a iudice vt ſecũ cõferrē: timui ꝑpter dñm Bal. iſtud ꝯſulere ſibi cõtra no. Au. Barb.

b ℭ Cõtra g. Pro iſta auf. vid Bar. in cõſilio, ccxlj. qñ remittit pars condēnationis reo confeſſo. ꝙ incipit. ſuper eo. ꝙ querit.

c ℭ Chirographuz, Adde Ang. in. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff. de ver. obli. ⁊ in. l. emptor. §. Luci?. ff. d pac. Salj. hic contra.

d ℭ Pena. Melius eſt locut? hic bal. ꝙ in. l. j. in ver. circa ſecundum ⁊c. ſ. de furtis. vbi etiã idem repetit.

e ℭ Mentiaf. Not. de pena eius q in iudicio mētitur. vi de Ang. in. l. ſi. ff. de rei ven. Bart. in. l. ēt. §. lz. ff. ſol. mat. Bal. in. l. ꝯ negantem. ſ. ad. l. aquil. ⁊ in. l. j. ſ. de fur. Bar. in. l. non tm̃. ff. de re iudi. ⁊ in. l. ſi dubitef. §. j. ff. de fideiuſ. vide Bal. in. c. j. §. ſi vaſallus. ſi de feu. fuerit con. ⁊ in. c. j. §. porro. q̃ fuit prima cã bñfic. amit. d. Petr. in. cã. ⁊ ſi rp̃s. de iureiur. vbi allegauit Bart. in gõ. And. Barba,

ſed ſi fieret ex poſtfacto, valeret. vt. l. Titius. ff. de pig. act. ⁊. l. quãuis de ſolu. ſecundum Bar. qui ita
3 not. ſ. eod. l. ſi ex cautione. ℭ † Sed hic quero, qd ſi eſt actum in pamo inſtr̃o de recognitione fienda ex interuallo, ſicut faciunt feneratores, qui tempore mutui faciunt cõſtituere procuratores ad re-
a cognoſcendum debitũ: R̃ñ.ª quod ex hoc pacto apparet quedam colluſio, ſiue fraus: ⁊ imo nõ patrocinatur recognitio ad hoc facit optime qd not. Inn. extra de depoſito. c. grauis. quod tene menti. Bal. de peruſio.

ℭ Authentica.

1 ℭ Simplum an contineatur in duplo in caſu huius authentice?
2 Qui pro parte temporis temere litigat, licet poſtea liti cedat, condemnandus nihilominus venit in expenſis.
3 Conuictus poſtquam eſt aliquis, reuelatur confitendo.
4 Chirographum tutoris, vel curatoris, facit fidē cõtra ipſos. 5.
6 Reus ſi negat ſcripturam mutui, ⁊ actor eum conuicit de mendatio, tamen non probat numerationem: an reus puniatur?
7 Pena rei mentientis in iudicio que ſit?
8 Negatio habet inducere rei cognite abſolutionē, ⁊ an reus negans puniatur in actione reali?
9 Pena auth. Contra qui propria. quo iure inſtigatur.
10 Reus accuſatus de homicidio ſi negat, deinde conuictus dicit ſe feciſſe ad ſuam defenſionem, quid iuris?
11 Reſponſio talis non ſum culpabilis, an ſit admittenda: ⁊ num. 12.
13 Expenſarum que ratio habeatur.

b **Contra qui propriam.** ᵇ Dictum eſt. ſ. l. proxi. de agnoſcentibus fidem bonam, qui per tacitam confeſſionem perdunt exceptionem. hic loquitur de eo qui mala fide mentitur, ⁊ qui ratione mendacij punitur. Et diuiditur hec auf. in partes duas. In prima parte loquitur de principali perſona. In ſecunda de procuratore ⁊ curatore, ⁊ de alijs perſonis que ſunt in iudicio nomine alieno. ſecunda ibi, hac pena, q: quod de vno dicitur, de ſimilibus intelligitur: vt. ff. de neg. geſt. l. ex facto. ℭ Item prima pars diuiditur in quatuor. nam prima loquitur de reo negante ſcripturam propriam ⁊ numerationem, vel numerationem tantũ, ꝓpria ſcriptura contentam, ⁊ ſtatim in ſinibus neg. ⁊c. ſecunda de reo, qui primo negauit, ⁊ poſtea confitetur. Tertia de reo, qui negauit numerationem, ⁊ conuictus recurrit ad ſolutionem. Quarta de actore qui pecuniaz ſibi ſolutam petit, ⁊ literas ꝓprias ſolutionis negat. ſcda ibi, niſi tertia ibi. at ſi. quarta ibi, contra. h. d. in ſumma. Qui in iudicio propriam ſcriptutam vel numerationem in cauſa contentaz negat reus: actor, vel curator, de mendatio conuictus, pena hic inſerta punitur, a qua releuatur, ſi delato ei iuramento fatetur. h. d. not. No. quod ratione mendacij reus punitur in duplum. ℭ † Quero, nunquid in iſto duplo inſit ſimplum: R̃ñ. ſic. cũ vnum ſimplum tantum eſt mera pena, vt patet in corpore. ⁊ hic in verbo ac ſi, ſ. de ſpon. l. fin. de li-
2 tig. l. fin, ⁊ de publicanis. l. hoc edicto. ℭ † Secundo no. ꝙ qui pro parte temporis temere litigat, licet poſtea liti cedat, condemnatur in expenſis, ⁊ quod facilius alicui parcitur in mera pena, quaz in
3 expēſis q: venit ad intereſſe aduerſarij. ℭ † Tertio not. mirabiliter, quod etiam poſtꝗ quis eſt cõuictus, releuatur a confitendo. l. eum qui. in prin. ff, de iureiurand. Solu. hic confitebatur ad petitionem aduerſarij deferentis iuramentũ: ſecus ſi proprio motu, quia tunc per talem confeſſionem non purgaretur mendatium ⁊ ita loquitur contrariuz. ℭ Quarto no. ꝙ ſicut punitur reus ratione mendacij, ita punitur actor. ℭ Quinto not. ꝙ propter

mendacium tutoris. procuratoris, vel curatoris, non punitur dominus: ſz
4 ipſe tutor, procurator, vel curator. ℭ † Vltimo not. de chirographo tutoris ⁊ curatoris cui eſt ſtandum contra ipſos: ſed non contra dominum. vt ff. ſi cer. peta. l. ciuitas. ⁊ not. ff. de nego. geſt. l. ſi pupilli. in princi. ℭ Reuoco in dubium intellectum huius. l. ⁊ quero, in quo caſu loquitur: R̃ñ. ſecundum Iaco. de are. quod loquitur tantũmodo in caſu qui hic ponitur quando propriam ſcripturam quis fecit, ⁊ eam non confitetur, vel ſi confiteaf ſcripturam negat numerationem. ℭ Sed hic queritur nunquid intelligatur hoc de numeratione contenta in ipſa ſcriptura: an etiaz ſi de numeratione non fiat cõmemoratio in ſcriptura: ſed ſit facta numeratio ſine ſcriptura aliqua? Docto. communiter intelligunt quod hoc intelligatur de numeratione contenta in ſcriptura. Iac. de bel. in corpore dicit quod iſta auf. loquitur ſimpliciter. ſiue in ſcriptura contineatur numeratio, ſiue nõ, quia tex. non diſtinguit: ⁊ eadem eſt ratio. prima opi. eſt verior. quia maius eſt delictum negantis probationem probatam, q̃ negare incertum probandum. ℭ Item quero, nunquid iſta auf. habeat locum in negante inſtrumentum publicum: glo. dicit quod non, quia iſta conſtitutio eſt penalis: ⁊ ideo nõ debet extendi. facit quod nota. in ſimili. inſtitu. de act. §. Item mixta, hoc verum. niſi ſit inſtrumentum publicuz ipſius debitoris. nam tabellio poteſt contra ſe ſcribere inſtrumentum obligatorium. arg. ff. de teſt. tut, l. ex ſententia. ℭ Item quero, quid ſi eſt inſtrumentum tertij ſubſcriptum a debitore: R̃ñ. habet locum iſta auf. quia qui ſubſcribit ſe, videtur totum inſtrumentum ſcripſiſſe: vt. ſ. de teſt. l. cum antiquitas.
5 §. fin. ℭ † Vlterius quero: quid ſi chirographumᶜ eſt ſcriptum a debito-
c re mutuo retro geſto, ⁊ quod in preteritum preceſſiſſe probatur, non tunc cum ſcribebatur: Reſpondet gl. quod non habet locum pena huius auf. quia iſta ſcriptura non eſt chirographuz obligationis ſed retro teſtificãs, vnde ex iſta ſcriptura debitor non conuenitur: ſed inducitur ad ſolaz probationem. Iſta glo. dicit verum. ſi negatur numeratio: quia illa non eſt in ſcriptura contenta, vt in ea fundetur obligatio: ſed ſi negetur illa ſcriptura, licet de numeratione preterita, credo habere locuz penam huius auf.
6 ℭ † Sed quero, ſi reus negat ſcripturam, ⁊ actor eum conuincit de mendació, tamen non probat numerationem, nunquid reus puniatur: dicit hic Nico. quod non. iſta enim pena huius auf. requirit debitum ſubeſſe, vel quia numeratio interuenit, vel quia interueniſſe preſumitur per lapſum biennij, vel quia debitum fingitur. vt in ver. at. ſi. Sed ſi debitum nõ apparet, neq: preſumitur, neq: fingitur, mendacium non punitur, cum etiam apparet reum non eſſe debitorem, bene poteſt pluribus exceptionibus vti, etiam contrarijs. vt. ff. de excep. l. nemo. ⁊ plus delinquit actor qui aſſerit debitum quod nõ erat, quam reus qui negauit ſcripturã per mendacium, quam ſi confeſſus fuiſſet, nihil proderat petitori ad condemnationem, cum tale mendacium ex quo alius non leditur, eſt nugatorium, ⁊ ſine pena. ff. de euictio. l. fundum cuius. §. fin. ſm Nico. cui obſtare videf. d. ver. ac ſi. nam ibi nullum eſt debitum, tamen habet locum pena: ſed ipſe iam rñdit ad iſtud contrarium, q: ibi non eſt, ſed fingitur eſſe ꝓpter
7 mendacium. ℭ † Modo ſequitur videre aliqual ter de penaᵈ rei mentien-
d tis in iudicio, circa quod ſic eſt dicendum, ꝙ quicunq: in iudicio cõuentus aliquid negat pro ſua defenſione, hoc licite facere intelligitur, licet in hac
e mentiatur, ᵉ ⁊ ideo nihilominus in alio ſuo iure auditur: ⁊ de ſuo mendacio penam non patitur, ⁊ hoc eſt verum regulariter. ff. de regu. iur. l. nemo ex his. ⁊. ff. de except. l. nemo prohibetur. Sed hec regula fallit in caſibus ſpecialibus, qui hoc modo colligi poſſunt: nam cum reus negat factum ſuper quo conuenitur, aut negatio habet inducere cognitionis euitationem, aut rei cognite abſolutionem. primo caſu reperimus mendacium puniri in actione mere reali, vt. ff. de rei ven. l. fin. vt qui fugit cognitionem poſſidendo circa eam grauetur in petendo, ſic. ſ. vbi in rem actio. l. ij. Item in perſonali. vt. ff. de interrog. act. l. de etate. §. ſi cum eſſet. vt quia ibi qui voluit fugere cognitionem veritatis in partem, eam ſuſtineat in toto, ſaluam tamen habet omnem hereditariam defenſionem. vt eo. titu. l. ſi filius. ℭ Item in perſonali in rem ſcripta. vt. ff. ſi ex noxa. cauſa aga. l. ij. §. iij. ⁊ ſi quadru. paupe. feciſ. dica. l. j. §. Interdum. vt qui voluit euitare cognitionem veritatis cum legis beneficio, illam ſuſtineat ſine eo quod beneficium meretur amittere: quia conceſſa ſibi abutitur po-
8 teſtate. vt. ſ. de iude. l. Iudeos. ⁊ ibi not. ℭ † Secundo nota. caſum quando negatio habet inducere rei cognite abſolutionem, ſimiliter reperitur negantem puniri in actione reali, ſi duo interueniant ſcilicet quod negauerit ius intentatum per modum fundamenti, ⁊ quod poſtea inde reſumat fundamentum petendo ius quod ſubſtantietur a iure negato. exemplum. ſ. qui potio. in pigno, haben. authen, Item poſſeſſor. ⁊ in authen. de trien. ⁊ ſemiſſe. §. Illud quoq:, colla. iij. Item hoc reperitur in actione perſonali tribus modis. primo quando quis habet beneficium a lege propter ſpeciem contractus, ⁊ reus in iudicio negat ipſum contractum, ⁊ cõuincitur de mendacio. nam punitur in amiſſione illius beneficij. vt eſt exemplum. ff. de re iud. l. ſed hoc ita. ff. de fideiuſſ. l. ſi dubitetur. §. Ita demũ, ⁊ pro ſocio. l. verum. § j. ⁊ per hoc dico quod fideiuſſor qui negauit ſe fideiuſſiſſe, conuictus de mendacio, perdit beneficium excuſſionis. not. de beneficio excuſſionis. Item beneficiuz cedendarum, pro quo facit. ff. ad. l. falci. l. hereditatum. §. fin. Secundo reperitur quando conuictus ex contractu quez negat, allegat poſtea defenſionē ex originali qualitate ipſius contractus. nam punitur in onere probandi, quia in ſubſtantia conuictus eſt

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

eſt de mendacio: vt eſt exemplum. ff. de proba. l. cū de indebito. in prin.
⁊. §. i. vnde ſi negas promiſſum, ⁊ conuictus dicis fuiſſe promiſſionē con-
ditionalem, vel in diem debes hoc probare. Sed ſi ab initio confiteris
debitum vel promiſſum ſed ſub cōditione, vel in diem, debes per verita
a tem probare, lꝫ ſecus ſit, ſi poſt promiſſionem[a] diceres ex interuallo inſer
tam conditionem vel diem. vt no. j. de exce. l. ſi quidem. ſimilit er. ſi dico
me dediſſe ob cām: tu cōfiteris me dediſſe. ſed negas ꝙ ob cauſam, ego
debeo ꝓbare ꝙ ob aliam cauſam. vt no. j. de dona. ante nup. l. ij. Sꝫ ſi tu
negas dationem, ⁊ cōuictus dicis ꝙ ob cauſam, tu debes probare ꝙ ob
cauſam ſit datum. ſic in omnibus ſimilibus, ⁊ intelligo de originali qua-
litate cōtractus, que in origine contractus aſſeritur interpoſita. Jllud etiā
quod ex poſtfacto aſſeritur appoſitum, vt eſt pactum tranſactionis, ⁊ ſi-
milia, ſemper ſunt probanda ab eo qui dicit vt. ff. de proba. l. in exceptio
b nibus. ¶ Tertius modus punitionis[b] eſt, condemnationis duplicatio de
eo quod eſt ſimplandum, ſi negatio non interueniſſet quod intelligo fieri
debere in illis ſolis caſibus vbi lex hoc dicit, vnus eſt in odium perfidiā
cōmitentis in contractu bone fidei, contracto tempore neceſſitatis, vt, ff.
depoſiti. l. i. §. merito. alius eſt fauore religiōis. inſti. de obli. que ex quaſi
contractu. §. ſi. alius eſt in odium damnuꝫ dantis, s. ad legem aquiliā. l.
contra negantem. alius eſt in odium negantis obligationem litera rum,
vel numerationem manu propria contractam. vt hic. ¶ Alius eſt quan
c do quis primo confeſſus eſt ſe occidiſſe[c] hominem, poſtea reuocat con-
feſſionem: quia dicit hominem viuere, poſtea conuincitur de mendacio,
ſcilicet quod eſt mortuus, nam non auditur ſi velit dicere quod ab alio
non a ſe fuit interfectus, vt. ff. ad legem aquiliam. l. inde Neratius. §. fin.
alius eſt propter perfidiam tacite rogati, vt quia negauit relictum, ⁊ po-
ſtea ei defertur iuramentum. nam ſi iurat relictum, vel nolit iurare, cogi-
tur ſoluere ex diſpoſitione minus ſolenni. vt. j. de fideicommiſ. l. fina. pro-
pter odium ſuum, quia primo mentitus eſt. Jſti autem caſus ſunt ſpecia-
les, nec ſunt trahendi ad conſequentiam. vt. ff. de legi. l. quod vero. ſecun
dum Nicolaum de mata. cuius fuerunt predicta quaſi de verbo ad ver-
9 bum. ¶ † Quero. quo iure pena huius authen. infligatur? Reſpon. glo.
quod per conditionem ex lege. ergo ſuper hoc oportebit offerri libel-
lum, ⁊ lit. conteſtari: ſed veritas eſt quod officio iudicis, quod. l. inducit
propter mendatium, ⁊ iſtud officium iudicis eſt mercenarium, quod inter
dum deſeruit actori, interdum reo: nam que in lite emergunt, ad officiuꝫ
iudicis pertinent. vt. ff. de edilitio edicto. l. Ediles. §. Jtem ſciendum. ⁊
d ſufficit hoc verbo tenus[d] implorari ſine libello. vt not. in authen. de tri-
en. ⁊ ſemiſ. §. Jllud quoqꝫ. in gloſſ. ⁊ dicit Jacob. de bel. quod officium iu
dicis mercenarium non poſſit implorari finita inſtantia. ⁊ tunc ſuccedit
opi. gloſſ. quia eſſet neceſſaria condictio ex lege, nec eſt nouum quod ali-
quid poſſit peti officio iudicis mercenario lite pendente. ⁊ poſtea iure a-
10 ctionis. vt not. s. de iudicijs. l. j. ¶ † Juxta predicta quero,[e] ſi accuſatus
e de homicidio negat ſe feciſſe, deinde cum eſt probatum contra euꝫ per
teſtes. ipſe recedit a negatione, ⁊ confitetur ſe feciſſe, tamen excipit quod
ad ſuam defenſionem fecit, queritur an debeat audiri? Dyn. ſentit. quod
non in. c. nullus pluribus. de regu. iur. lib. vj. argumen. huius authenti. in
verbo at ſi. Jacob. de aret. tenet contrarium, per regulam iuris nemo ex
his. ſufficit etiam quod ratione mendacij ſibi imponatur neceſſitas pro-
bandi, que ſecundum quoſdam imponeretur ei ſi ab initio confeſſus fuiſ-
ſet adiecta forma, quod ad ſuam defenſionem. Barto. dicit quod in iſta
authen. eſt caſus contra Dyn. quia in verbo, ac ſi, punitur negans pena
negationis non vinculo principalis obligationis, in qua admitteretur ad
probandum de ſolutione. bene ergo hic admittitur probatio quantum
ad euaſionem oblig. nate ex contractu, non quantum ad penam ſimplici
ter. hoc patet ex eo, quia ſi nullo modo probatio eius reciperetur, con-
demnaretur in ſimplo ratione debiti probati, ⁊ in alio ſimplo ratione pe
ne negationis, quod eſt contra naturam expoſitionis litere, nam tex. ibi
dum dicit ſolidum intelligitur id eſt tantundem non tamen duplum, ſe-
cundum verum intellectum. ¶ Quidam aſſeſſores dicunt quod ſi reus
iurauit plenam ⁊ meram dicere veritatem, ⁊ ſub iſto iuramento abſolu-
te negauit, quod non poſſit poſtea contra ſuum iuramentum venire, ⁊
ipſum perimere: ſecus ſi iurauit reſpondere ſimpliciter veritatem ſuper
accuſatione vel inquiſitione, quia negatio non eſt modus perdende de-
fenſionis, nec eſt hoc de natura negationis, cum veniat ad puniendum,
ergo non debet inducere penam, vel obligatio, que non eſt. facit ad hoc
quod nota. per Jnnocentium ⁊ alios extra. de accuſa. ca. cuꝫ dilecti. quod
capitu. eſt ad hoc multum notab. vbi etiam dicitur quod reſponſionem
iuratam non poteſt quis perimere. ſed exponere. ſed certe verum eſt in
confitente quod ſuam confeſſionem in facto proprio iuramento firmataꝫ
non poteſt perimere ex toto, quia ex ea eſt ius queſitum aduerſario. de
ſenten. excommu. c. venerabilis. lib. vj. ⁊ de appel. c. romana. §. ſi autem
poſt lib. vj. ſed negans bene poteſt perimere ſuam negationem. vt hic, ⁊
emendare etiam: poſt litem conteſt. quia non eſt queſitum ius aduerſa-
rio ex negatione: cum in ea aduerſarius non conſenſerit. nec etiam acce-
ptauerit. iſta etiam eſt ratio illius legis nemo. quam aſſignat hic Nicola.
f de mata. facit quod nota. extra de iureiurand. c. mulieri.[f] per Jnnocen.
g ⁊ hoc eſt verum. niſi ſtatutum[g] aſſignet reis certum terminum ad reſpon
dendum, habendo eos pro confeſſis. ſi in termino non reſponderint, naꝫ
poſt terminum non poſſunt emendare reſponſum. argu. ff. de adulte. l.

accuſaturus. ⁊ quod nota. ff. quod metus cauſa. l.
ſi cum exceptione. §. hec autem actio. ⁊ hoc aſſeſ-
11 ſores debent bene aduertere. ¶ † Jtem ſi reus
reſpondendo diceret non ſum culpabilis, non de-
bet diſcretus aſſeſſor hanc reſponſionem admit-
tere, quia eſt reſponſio iuris, non facti, ⁊ obſcura,
quia cauſam innocentie non declarat, vnde cum
quis dicitur innocens multis modis, vel quia non
fecit, vel quia facere licuit, talis reſponſio non eſt
canonica, ⁊ non inſtruit iudicem, ⁊ ideo non tene-
tur eam admittere. vt not. Barto. in. l. j. §. accuſa-
tionem. ff. ad turpil. ſi tamen admiſit eaꝫ, bene va
let proceſſus, ⁊ litis conteſtatio: tanquam genera
lis. nec dicitur propterea reus contumax in reſpō
dendo, hoc nota. Gaudinus in ſuo opere in titu.
de defen. a reo facienda. vbi videre potes ſi pla-
12 cet. ¶ † Deinde ex iſta authen. habes practicaꝫ,
quod ille qui fecit ſcripturam, poteſt citari quod
veniat ad recognoſcendum eam. ⁊ ſi hoc fit. libel-
lo non oblato ſuper debito procedetur interroga
tiue ſine libello, vt not. ff. de interroga. acti. ſuper
rubrica, ⁊ poterit conuinci de mendacio lite non
conteſ. argum. de libe. lega. l. liberis. §. fina. tamen
h tunc quo ad penam[h] huius authen. neceſſarius eſt
libellus: quia que ante litem non conteſt. contin-
gunt non valde ad officium iudicis pertinent, niſi
petantur. d. §. Jtem ſciendum. ſi autem libellus
erat oblatus ſuper debito, ⁊ lis conteſt. non eſt ne
ceſſarius alius libellus ſuper pena, quia ſiue offi-
cium iudicis incidat actioni, ſiue actio actioni: ſiue
actio officio iudicis ſufficit ordo in principali ſer-
uatus. vt lite. non conteſt. c. quoniam. per Jnnoc.
13 ¶ † Ultimo circa condemnationē expenſarū[i] de
qua hic loquitur: ſcias quod ſi reus in prima re-
ſponſione agnouit bonam fidem, non condemna-
tur in expenſis, vt patet ex diſtinctione text. in cor
pore huius authen. vnde ſumitur. quod tene mēti

1 ☞ Nouatio an fiat per ſolum chirographum.

¶ Lex quinta.

ADuerſus. Exceptio nō nu. pecu. non
poteſt opponi obligationi prime,
que originem trahat aliunde quaꝫ
ex numeratione. h. d. ſecundū glo.
vel ſecundum Petr. exceptio que
non congruit petitioni, non procedit. h. d. Diui-
ditur in duas partes: naꝫ in prima duo permittit.
in ſecunda concludit. ſecunda ibi, cum autem. Ca-
ſus. Debebas mihi. x. ex conuentione, confeſſus
fuiſti ſolenniter illa. x. te debere ex mutui cauſa, vi
delicet ex tranſlatione cauſe antecedentis in cau-
ſam mutui, ago contra te ex hoc chirographo. tu
excipis quod tempore huius confeſſionis nulla in
teruenit numeratio, queritur nunquid procedit ex
ceptio? Reſpondet Jmperator premittendo,
quod reus qui habet aliud ius excipiendi, poteſt
eo vti. Jtem quod exceptio non nume. pec. habet
locum vbi origo petitionis fundatur in numera-
tione: ſed in caſu propoſito non fundatur in nume
ratione, ſed in iuſta cauſa precedentis debiti exce
ptio non numerate pecu. non obſtat. nec probata
1 releuat. hoc dicit. ¶ † Oppo. nam per ſolum chi-
rographum non fit nouatio, vnde prima cauſa nō
tranſfunditur, ⁊ ex ſecunda tanquam nuda non a-
gitur: vt ſupra. ſi certum petatur. l. ſi ex pretio. So
lu. hic fuit chirographum ſolenne interuentu ſti-
pulationis, non nuda confeſſio. ⁊ ſic concordat
cum. l. contraria. ⁊ dicit Petr. quod iſta eſt diui-
natio. quia hic non fit mentio de ſtipulatione. Alij
dicunt quod hic pecunia erat preſens, ⁊ ideo per
confeſſionem poteſt transferri in cauſam mutui,
quia fingitur breui manu numerata: vt. ff. ſi cer.
pet. l. ſingularia. dicit Petr. quod ſimiliter iſta eſt
diuinatio. Alij dicunt quod hoc chirographum
emanauit ad probationem, nō ad obligationem:
ſed iſta ſolutio non eſt vera, quia mutata eſt cauſa
alterius contractus in cauſam mutui: ergo non eſt

a ¶ Promiſſionem. Adde Bal. in. l. i. in ver. in perſona li. j. de furtis.
b ¶ Punitiōis. Uide de Bal. in. l. j. de fur. ⁊ quod nota. in proxi. q.
c ¶ Occidiſſe. Uide per Bald. in. l. iij. verſi. quinto preſtatur. j. de fur.
d ¶ Uerbotenus. Adde no. p Bal. in. l. j. in ver. ſꝫ iuxta occurrit. j. de fur. ⁊ Bart. hic. ⁊ Bal. hic in prin.
e ¶ Quero. lꝫ accuſatus de homicidio negauerit. ꝓt tū dicere poſtea ꝙ ad ſuā defenſionē fecit. vid Bal. in. l. j. j. de confeſ. iij. reſpō. ⁊ in. c. i. in §. Jtē ſi vaſallus. ſi de inueſti. feudi ꝯtro. fuerit. in vſi. feu. ⁊ que ibi notaui. ⁊ dixi in. d. c. cū dilecti. vide Joā. an. in reg'a nullus pluribus. de regu. iur. lib. vj. vbi diſputat. An. Bar. ☞ Tu vide quod notaui i apoſt. ad Bar. hic nu. vi. in ver. ad ſui defenſionē, ⁊ ibi tracto an ꝓpter primum mēdaciū ꝓhibeat excipere ꝙ ad ſui defenſionem fecit Celſus.
f ¶ C. mulieri. Adde Bart. in. l. poſt legatū. ver. procedo vlterius. ff. de his quib. vt indi.
g ¶ Statutū. Nota. pro bānito qui habetur ꝑ cōfeſſo. ⁊ poſt terminū non audit, an ſic. ſcdm Bald. in. l. i. s. de poſtulan. ⁊ hic adde que no. Bal. i. l. Jta demū. s. de pc. ⁊ oīno in. l. j. j. de here. inſti.
h ¶ Penam. Uide Bal. s. pr. in ver. quero. quo iure. ⁊ q ibi dixi ⁊ Bar. hic. ⁊ Ange. in. §. Jllud quoqꝫ. el. ij. in auſ. de triē. ⁊ ſemiſ.
i ¶ Expenſarū. Uide de Bald. in. l. Jn cōtractibus. §. ſuper. j. eod.

probatio,ſed nouus contractus.quare dicit Pe. concludendo quod in iſta.l. debeat aliter poni caſus.videlicet debebas mihi. x. ex cauſa venditionis,confeſſus es in inſtrumento te debere decem ex ipſa cauſa, certe quando peto, ſi vis opponere exce.non num.pe.non potes,quia nõ ago quia numeraui,ſed ex cauſa venditionis.⁊ ideo exceptio nõ congruit petitioni ſecundum Pet. quod ſequitur
2 Cyn. ¶†Unde conclude.quod aut hec confeſſio reſpicit originaliter ⁊ ſecundario cauſam mutui. ⁊ dic vt dixi.ſupra.eod.l.cum fidem.aut originaliter ⁊ non ſecundario.⁊ dic vt.l. ſi ex pretio. aut confeſſio originaliter ⁊ ſecundario reſpicit aliam cauſam quam mutui,⁊ tunc exceptio non nume.pecu. quia non eſt conueniens petitioni, non officit actioni.tu dic quod omnia iſta ſunt vera in ſe. non tamen quantum ad thema noſtre. l. cui aptior eſt caſus glo.ex illo aduerbio tunc.nam ex hoc colligitur a contrario ſenſu,quod vbi eſt contentio ſuper numeratione pecu,ex parte actoris proponentis,⁊ rei opponentis, ⁊ velit reus probare pecuniam non eſſe numeratam, ſatis eſt probare quod tempore cautionis non fuerit nume. pecu, ⁊ tunc actor habet neceſſe probare precedentem cauſaz mutui.alias ſuccumbit.vt gloſſ.innuit.⁊ no.ſupra. eod.l.ij.⁊ hanc literam ponderat hic ad hoc Nic. de mata.⁊ adde quod nota. ſupra. de poſtu. l. ſi ſub ſpecie.⁊.ſ.de condi.ob turp.cauſam.l.j.

a ¶Nõ habent.No. ꝙ cãpſores qui p alio pmittunt non hñt bñficiũ excuſſionis. vide alias limitationes quas notaui in.l. decez. ff.de verb. oblig. Ang. in.l. fideiuſſor.§.pater ſeij.ff. de dig.An.Bar.

b ¶Fieri. Uide p Bal.in.l. nõ ſolũ. §.morte.ff.de op. no.nun.

c ¶Stipulationez. Uide Bar. no.in l.ij.§.fina.ff.ſi cer. peta.

¶Lex ſexta.

FRuſtra. Qui ſe pro alio cõſtituit debitorem principaliter,vel aſſeſſorie non poteſt opponere exceptionem non nu.pecu. h.d.Caſus.Titius debebat mihi centum que ſibi numerauerum, tu in locum Titij promittis illa cẽtum,ego ex eadem cauſa ago contra te.Tu opponis exceptionem non nume. pecu.queritur vtrum poſſis? Reſponde quod non.ratio: quia hic nõ agebatur vt pecunia tibi numeraretur, nec ex perſona ſua obligatio ſumpſit exordium.⁊ ideo campſores qui pro alio promittunt, hanc exceptionez
a non habent,[a] imo etiam ſi tanquam fideiuſſores p alijs promittant,non habent beneficium excuſſionis,de quo magis videtur mirandum.⁊ eſt ſpeciale.vt in auf.de fideiuſſ.§.fina.col.j. vbi dicit gloſſ. quod ſi campſor meus alij ſpopõdit pro me, poterit etiam prius conueniri. ex qua gloſſ. apparet quod ego non liberor, nec ipſe habet beneficium excuſſionis.⁊ eſt ſpeciale.propter precipuam fidẽ quam homines habent in promiſſione campſoruz ſecundum gloſſ.quod tene menti. ¶Oppo.de.l. ſi cui.ſ.eo.Sõ.ibi conuentus excipit proponendo excep.ad eum tranſmiſſam a reo principali,non a ſeipſo.⁊ ſic nõ ob.⁊ ex.l.noſtra apparet quod vna cauſa ſufficit pluribus perſonis, videlicet cauſa numerationis in reo ſufficit in pluribus,ad quos talis obligatio deſcendit.

¶Lex ſeptima.

SI quaſi. Obligatio chirographi ⁊ non num. pecu.condicitur.h.d.¶Oppo.contra hanc.l.que dicit quod ante biennium nata eſt obligatio,cum condicatur liberatio.⁊ idẽ tenet Gui.de cugn.⁊ Cyn.quod eſt verum de obligatione ciuili, que oritur ex chirographo. eod. quod habet ſua formalia: ſed quia non habet naturalia contractus mutui,interim non naſcitur na-
1 turalis obligatio.vt dixi in.l.j.ſ.eod.¶†Quid ergo prodeſt condicere? Reſponde chirographum ſeu apodiſſa reddetur cancellatum vel cancellatũ, quia ex iniuſta cauſa eſt penes creditorem.vt.ſ.de condi.ſine cauſa.l.diſſolute,⁊ nota.de legi.l.huiuſmodi.ſi ita cui.

☞Querimonia de qua in.l.ſi intra.C.de nõ nu. pec.ſit mentio,coram quo debeat proponi?
3 Exceptio non numerate pecunie an currat hereditate iacente?

¶Lex octaua.

SI intra. Exceptio non num.pec. tranſmittitur ad heredem niſi tpe ſit ſopita. h.d. ¶Nota exceptionem tẽporalem tpe tranſmitti ⁊ perpetuã perpetuo tranſmitti,⁊ ad annihilatam tpe non tranſmitti. ¶Item no. ꝙ priuilegiũ heredis non patrocinat in his que cũ defuncto ſopita ſunt.
1 ¶†Quero dicitur hic ſi non eſt querimonia pppoſita ⁊c.quero coram vicinis.ſed gl.iſtud reprobat.qꝛ res inter alios acta alijs nõ debet nocere. ⁊ ideo opꝫ ꝙ fiat in ſcriptis ad domum creditoris,vel in perſonam eius, vel coram iudice:vt.ſ.de epiſc.aud.l.ſi preſens.⁊ de anna.exce.l. vt perfectius,proteſtatio etiã dꝫ fieri [b] ei qui ex proteſtatione poteſt ledi, ſicut
b interpellatio:vt no.ff.de no.ope.num.l.de pupillo.§.ſi qs forte.¶†Quero.an exceptio non nu.pe.que incipit currere cõtra defunctum, cõtinuet ſuum curſum in ſuccedente pupillo?quidam dicũt ꝙ non.Alij dicunt cõtrarium.⁊ melius.qꝛ venit ad corroborationem ꝯtractus.vt.ff.de mino.§. Emilius largianus.tñ minor poteſt reſtitui:qꝛ eſt preſumptio legalis. in qua nõ attendi cõſenſus:ſed mora tẽporis, vbi eñ attenderetur cõſenſus (vt in preſcriptione cõuentionali) ſecus eſſet, qꝛ ceſſaret reſtitutio: vt.d.l.Emilius.Non ob.ff.de ver.obl.l.cum filius.§.in hac. qꝛ ibi nõ attenditur ſolus conſenſus defuncti ſed factum minoris.per qd purificatur obligatio.⁊ ideo datur reſtitutio. qꝛ aliquid eſt geſtum a minore, ſine quo
3 obligatio non eſt cõmiſſa. ¶†Quero.numquid hereditate iacente curat iſta preſcriptio?quidam dicunt ꝙ non.glo. ſentit ꝙ ſic. ⁊ hoc verius facit quod nota.ff.de mino.l.etiam.imo etiam bonis vacantibus reperit quod bona vacantia preſcribuntur,⁊ contra bona vacantia preſcribitur. ad hoc facit.ff.de neg.geſt.l.debitor.

1 ☞Materialia principia limitant ſuos effectus.
2 Exceptio non num.pec,quare non opponatur contra ſtipulationem?

¶Lex nona.

CUm vltra. Qui partem accepit non tenetur ad ſolidum: ſed duntaxat ad acceptum, dummodo accipiat tempore competenti.h. d. Caſus Spe future numerationis confeſſus ſum me debere tibi decem ex
c cauſa mutui,que per ſtipulationem [c] promiſi. demum tu numeraſti mihi quinq; dicit Imperator ꝙ tu non potes me conuenire vltra quam recepi,ſi intra biennium exceptionem in factum oppoſui, vel querelam pro-
1 poſui.h.d. ¶†Nota.ꝙ materialia principia limitant ſuos effectus.vnde niſi obligatio contrahatur ex reali materia ibi non poteſt vltra contrahi vere ſed tantum preſumptiue.puta ſi non opponatur exceptio.Item no. ꝙ contra ſtipu.non oppo.exceptio non num.pecu.ſed in factum.¶Oppo.ꝙ re contrahitur obligatio vltra rei interuentuz.vt in duo.re.ſ.vt.ſ. ſi cer.pe.l.ſi non ſinguli. Sol.ibi ex parte creditoris interuenit res totaliter,ſed ex parte reorum diſtributio quam inter ſe faciunt non diuidit actionem.in qua conſideratur creditor non debitor. materia igitur diſtributiua per partes de voluntate reorum non officit creditori qui ſolidum numerauit,in cuius factum attenditur principalis in obligatione forman-
2 da.argu.ſi pars heredi.peta.l.j.in prin.¶†Quero.quare contra ſtipulationem non oppo.exce.non nume.pecu.? Reſpon.imo oppo.ſm Iac. de ra.vt inſti.de actio.in prin.⁊.ſ.eo.l.ſi ex cautione. Pet.dicit ꝙ exceptio non num.pec.poteſt cõſiderari dupliciter.vno modo pro cauſa ſiue materia.id eſt qꝛ non eſt numeratum.alio modo pro ſpecie exceptionis.primo modo bene poteſt opponi contra ſtipulantem.quia ſicut agenti ſufficit proponere cauſam ſine nomine actionis: ita excipienti ſufficit proponere cauſam exceptionis ſine nomine except.vt.ff. fami.erciſ.l.j. ¶Secundo modo non ob.excep.non nu.pecu.ſed in factum.⁊ eſt ratio.qꝛ petitio actoris fundatur in ſtipulatione,tanquam in cauſa immediata actionis productiua,nõ in numeratione:qꝛ numeratio eſt cauſa cauſe.⁊ ſic cauſa remota.vnde cum cõtra cauſaz immediatam debet excipi,ad eneruandam petitionem, vt illi cauſe correſpondeat magis exceptio generalis in factum, quam non numer. pecu.merito exceptio denominatur in factũ.qꝛ eius concluſio que etiã in executionibus dꝫ attendi magis reſpicit factum ſtipulationis quam factum numerationis ſm Pet. Inducit ſimile de.l.nõ debet.ff.de dolo,quam hic declarat,⁊ bene tene menti.

¶Lex decima.

ASleueratio. Exceptio negatiua non requirit probationez, ſeccus in affirmatiua.h.d.ratio redditur.qꝛ non debet quis conſtringi ad impoſſibilem probationem, ſicut eſt probatio mere negatiua que non poteſt probari ratione naturali alicuius ſenſus. vt plene dictum eſt.ſ.de proba.l.actor.

¶Lex vndecima.

SI tranſactionis. Exceptio non numer.pecu.non poteſt opponi cõtra tranſactionem.hoc dicit. intellige niſi tranſactio ſit facta in fraudem vſurarum ſecundum Innoc.qui ita eleganter not. extra de depoſiti.c.grauis.vbi omnino vide.

1 ☞Liberato reo per ceſſionem ciuilis obligationis ab eo: an liberetur fideiuſſor?

Exceptiones

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

2 Exceptiões inſeparabiles a perſona rei, que ſint? vincula naturalia an
tranſferantur in fiſcum? 3, vide num. 4.
5 Nouatio, vtrum fiat per dilationem termini?
6 Exceptio competens reo, an ſtatu mutato competat fideiuſſori?
7 Exceptiones que competunt reo integro ſtatu, quando naſcantur ex cõ-
tractibus, beneficijs, alijs diſpoſitionibus legum? de his vide hic per or-
dinem. num. 8. ⁊ 9.
10 Preſcriptio rei an proſit fideiuſſori?
11 Fideiuſſor ſi interceſſit per chirographum: an per contrarium chirogra
phum liberetur ipſo iure?
12 Reus principalis ſi fuit liberatus per pactum de nõ petendo, ⁊ poſtea
cõuẽtus in iudicio fuit abſolutus, an tũc fideiuſſor ſit liberatus ipſo iure?
13 Exceptio aliqua an competat fideiuſſori, que non competat reo prin-
cipali?
14 Fideiuſſor ſi preſcripſit, ⁊ non reus, an proſit reo?
15 Fideiuſſor an poſſit ex perſona rei excipere: reo inuito?
16 An autem pendente iudicio cũ fideiuſſore: reus volens adherere huic
liti poſſit capi pro debito?
17 Exceptione propoſita per fideiuſſorem, ſi creditor numerauit reo, an ex
ceptio tollatur? adde. num. 18.
19 Mandator eoipſo quod opponit exceptionem non numerate pecunie
an intelligatur reuocare mandatum?

¶ Lex duodecima.

Tam mandatori. Hec lex habet vtilem ⁊
ſubtilem materiam, ⁊ nõ
diuiditur, q2 breuis, ⁊ licet ſeipſam ſummet, tamen põt ſum-
mari hoc modo. Exceptio reo competens, competit cuilibet
intercedenti pro reo. h. d. caſus patet. Not. quod exceptio rei porrigitur
1 ad interceſſores. ¶ † Oppo. ff. de fideiuſſ. l. vbicunq;. vbi dicitur quod li-
berato reo per ceſſionem ciuilis obligationis, ab eo non liberatur fide-
iuſſor. ecce ergo quod defenſio competens reo, non cõpetit fideiubenti
pro eo. Solu. illa lex habet tres lect. prima loquitur in fideiuſſore dato
ante libera. qui in oblig. retinetur, licet reus iure ciuili ab oblig. eximatur.
ſecunda lect. eſt in fideiuſſore dato poſt libera. qui tenetur, licet reus iure
ciuili habeat defenſionem. tertia lectu. eſt quod licet fideiuſſor mero iure
teneatur, tamen exce. ſit tutus. prima lec. eſt vera in ſe. ⁊ conueniens lite-
re. ſecunda vero lec. eſt vera in ſe, ⁊ inconueniens litere. tertia lec. eſt falſa
in ſe, ⁊ inconueniens quo ad tex. ſecundum igitur tam primam quam ſecũ
dam lec. i. tam in exce. ſuperuenienti, q̃ in antecedẽti, vr̃ illa lec. cõtraria.
l. noſtre. pro ſol. huius cõtrarij premittende ſunt due regule, vna regula
eſt de exceptionibus inſeparabilibus a perſona rei, que non proſunt fi-
deiuſſori: ⁊ ita loquitur contrarium. Alia de exce. in quibus participant
2 tam reus quam fideiuſſor, ⁊ iſte competunt fideiuſſori. vt hic. ¶ † Modo
videnda ſunt exempla. que ſunt iſte exceptiones, que ſunt inſeparabiles
a perſona rei? ⁊ dico quod ille que non contingunt radices obligationis
naturalis cui adheret fideiuſſor, verbi gratia, reus principalis eſt banni-
tus omnibus ſuis bonis ademptis, ⁊ in fiſcum tranſlatis, certe iſte banni-
tus tutus eſt, nam habetur pro mortuo, quia nudus exulat. vt. ff. de con-
tratab. l. i. in fina. de capi. dimi. l. tutelas. §. ſi libertate. ⁊ ff. pro ſoci. l. actio
ne. §. publicatione. Sed hic occurrit dubium, nunquid naturaliter rema-
neat obligatus ſola ciuili in fiſcum tranſlata. glo. i. ibi dicit quod ſic, quia
naturalis obligatio radicatur in conſenſu, qui non eſt amotus a contra-
hentibus. dicit Dyn. in contrarium quod actiue ⁊ paſſiue naturalis obli-
gatio in fiſcum tranſit, quaſi in vniuerſalem ſucceſſorem iure. de actiua
tranſmiſſione patet. ff. de pact. do. l. inter ſocerum. §. fina. de paſſiua pa-
tet. ff. de fideiuſſ. l. ſi debitori deportatio. nam ſi ibi duraret naturalis ob
ligatio, poſſet accedere fideiuſſor pro deportato, quod eſt falſum: ſed pro
glo. facit, quia naturales obligationes ſunt de iuregen. vt. ff. de regulis
iuris. l. cum amplius. §. is natura debet. ff. de poſit. l. bona fides. ſed de-
portatus retinet ea que ſunt iuriſgent. vt. ff. mandati. l. ſi mandauero. §.
is cuius bona. ergo apud eum reperitur obligatio naturalis, ⁊ multoma
a gis in bannitis,[a] qui banniuntur ex forma ſtatuti: nam authoritas legis
municipalis non eſt tante potentie: quod poſſit extinguere iura natura-
lia: vt. l. i. ⁊ ij. de vſu. earum rerum. ⁊ dominia ſunt de iuregen. ⁊ tamen
in fiſcum transferuntur propter delictum. facit. infra. ad. l. iul. de vi. l. tuto-
3 ris. ⁊ ſolu. matrimo. l. ſi conſtante. §. fina. ⁊ in. l. ſi marito. ¶ † Ex his pre-
miſſis etiam apparet quod naturalia vincula in fiſcum tranſferuntur, po-
teſtate confiſcationis, q2 hr̃ pro herede, licet proprie non ſit heres: vt. ff.
de noua. l. quoties. in ſi. ⁊ l. nouatio. ⁊ not. quod gloſſ. dicit quod per de-
portationem tollitur ciuilis obligatio, quod intellige cum remoueatur a
perſona, ſed non a materia. ⁊ eſt ſimile in eo qui decedit ſine herede. vt.
l. poſtq̃. in prin. vt leg. ⁊ no. caue. ff. de ſolu. l. ſtichum aut pamphilum. in
prin. nam non propterea liberatur fideiuſſor talis decedens. Item eſt ſi
mile in fideiuſſore minoris in integ. reſtitu. vt not. ff. de minorib. l. iij. in. §.
ſed vtrum. Aliud exemplum in debitore principali, qui ceſſerat bonis,
qui liberatur non a ciuili obligatione: ſed a ciuili conuentione, quia nõ po
teſt in iudicio conueniri beneficio ceſſionis. vt inſtitu. de ac. §. fin. tamen
fideiuſſor bene tenetur ad hoc. ff. de procu. l. Titius huiuſmodi igitur de-
fenſiones que perſone coherent, fideiuſſoribus
non competunt in contractu: ſed coherentes rei
competunt. vt hic. nam cautio ſpe future numera-
tionis, tacitam habet cõditionem. vt. j. eo. l. fin. vn
de nimirum ſi fideiuſ. non num. pecu. defenſiones
4 non hz. quaſi ex tacite condi. defectu. ¶ † Secun-
do oppo. de. l. fin. j. de fideiuſſo. vbi reus eſt tutus,
nõ fideiuſſor. Sol ibi reus erat tutus ſtatus muta
tione ex confiſcat. hic autem erat tutus ex qualita-
te obligationis, ⁊ ſic erat exceptio rei coherens. ⁊
ad hoc vt hec materia liqueat, cõſiderãdũ eſt quod
quandoq; reus eſt tutus ratione obligationis non
nate, vel non efficaciter nate, ⁊ tunc eodem modo
eſt tutus fideiuſſor. vt hic. ⁊ ff. de fideiuſ. l. ſi teſta-
mento. §. fi. ⁊ l. ſi quis pro eo. §. ſi nummos. i. reſpõ.
¶ Quandoq; reus eſt tutus ratione obliga. a ſua
radice reſolute, ⁊ idem, ſiue ſit reſoluta ipſo iure,
ſiue ope exceptionis. vt. ff. de fideiuſ. l. ex perſona.
⁊. ff. de excep. l. exceptiones que. §. rei autem cohe
rentes. ff. quarum. re. ac. non da. l. i. §. exceptiones
Interdum reus eſt tutus ratione obligationis no-
uate, ⁊ ſi quidem eſt nouata ipſo iure, fideiuſſor eſt
tutus ipſo iure, niſi ſe repetierit in obligatione no
uata ſi vero eſt nouatio ope exceptionis, tunc eſt
fideiuſſor tutus ope exceptionis. vt. l. vbicunq;,
5 verſ. cum vero. ¶ † Sed hic dubitatur vtrum iſta
nouatio fiat per dilationem termini? ⁊ videtur q̃
ſic. vt. ff. de preto. ſtip. l. Ualerianus. ¶ In õrium
videtur quod non. vt. ff. de pactis. l. ſi vnus. §. pri.
So. aut tempus ſolutioni prorogatur, aut tempus
contractui, aut noua forma datur. Primo caſu nõ
ſit nouatio, nec liberatur fideiuſſor, quia per ſim-
plicem prorogationem non tollunt̃ acceſſoria[b] vt.
ff. de mino. l. Emilius largianus. ⁊ per not. per
Inn. extra de appel. c. preterea. Secundo vero
caſu non tenetur fideiuſſor, niſi ſit repetitus in no-
uo contractu. j. loc. l. ſi cum hermes. Tertio caſu
idem ⁊ pone exemplum per. l. cum in plures. §. le
ge dicta. ff. loc. quandoq; reus habet defenſionez
ratione obligationis in fiſcum tranſlate, ⁊ hec de-
fenſio non prodeſt fideiuſſori: ſed caue tibi: nam
ſi fideiuſſor habet beneficium excuſſionis, ⁊ fiſcus
eſt ſoluendo, poterit fideiuſſor iſta exceptione ſe
6 tueri. vt in authen. de fideiuſ. §. i. ¶ † Deinde hãc
materiam ſi collige, ⁊ queras an exceptio compe-
tens reo, ſtatu mutato, competat fideiuſſori? ⁊ dixi
quod non competit fideiuſſori contractus: ſed fide
iuſſori iudicij competit eo caſu, niſi propter talem
caſum fortuitum impoſſibile eſſet fideiuſſori ſiſtere
reum: vt. ff. qui ſatiſdare cogantur. l. ſi deceſſerit.
7 ⁊. l. ſi vero pro condemnato. ¶ † Secundo quero
de exceptio. cõpetentibus reo integro ſtatu, ⁊ pri-
mo quando iſte exceptiones naſcantur ex contra-
ctibus. Secundo, quando ex beneficijs. Tertio,
quando ex alijs diſpoſitionibus legum, nã ex mul
tis ⁊ varijs figuris cauſarum defenſiones dantur.
Circa primum dic quod aut in pacto apponit̃ per
ſona rei per modum determinationis, aut per mo
dum demonſtrationis, aut dubitatur: primo caſu
non prodeſt fideiuſſori in vim pacti, ſed poſſet
prodeſſe ex alia equitate, puta per exceptionem
excuſſionis, vel cedendarũ actionum. vt. ff. de pac.
l. niſi. ⁊. ff. de fideiuſ. l. ſi ſtipulatus eſſes. §. fina. ſe-
cundo ⁊ tertio caſu prodeſt fideiuſſori, quia libera
tiones ſunt licite interpretande: vt. ff. de pactis. l.
Iuriſgen. §. pactorum, ⁊. l. qui in futurum. §. ſi ex al
8 tera. ¶ † Secundum ſcilicet quando ex beneficio
principis reus eſt tutus. verbi gratia. princeps cõ
ceſſit beneficium quinquennalis dilationis omni-
bus cruce ſignatis: modo reus eſt cruce ſignatus,
non fideiuſſor, certe iſtud beneficium non prode-
rit fideiuſſori, quia eſt ſignatis conceſſum per cau-
ſam extrinſecam que non elidit obligationem ta-
men ne fideiuſſor habeat regreſſum contra prin-
c cipalem poteſt principalis[c] comparere ex perſona
ſua, ⁊ opponere de beneficio ſibi conceſſo pro ſuo
intereſſe. ne conueniatur a fideiuſſore: vt plene no
ta. per Cynum. S. de precip. impera. offeren. l. quo
ties. facit. ff. nam. l. Idemq;. §. generaliter. ⁊. ff. rẽ
ra. habe. l. procu. ad exhib. §. ſi procu. quod eſt no.

a ¶ In bãnitis. No. q̃ bannũ munici-pale nõ extinguit obligationẽ natu-ralẽ. vide Angel. in. l. ſi cũ dotem. §. ſi pater. ff. ſol. ma. And. Barba.

b ¶ Acceſſoria. Ui-de per Bal. in. l. acceptã. j. de vſu.

c ¶ Principalis. Adde. Baldu. ⁊ doc. in. l. cũ filius §. j. ff. de. ver. obl.

¶†Circa tertium.ſ.quando ex prouidentia leguꝫ.
ſiquidem lex eſt de certa perſona,equiparatur re-
ſcripto,⁊ idem quod in beneficio principis: ſi autẽ
eſt lex generalis diſtingue. aut beneficium conce-
ditur mera ratione perſone aut ratione cauſe, aut
mixta ratione perſone ⁊ cauſe.primo caſu non cõ-
petit fideiuſſori.vt.l.⁊ ſi fideiuſſor.ff.de re iudicis.
Secundo caſu competit.vt.d.l.exceptiones.Ter-
tio caſu diſtingue.vt.l.j.⁊.ij. de fideiuſſ. minorum.
a ¶ Sed hic dubitatur, nunquid fideiuſſor [a] poſſit
opponere exce.compenſa.ſi forte reo debetur effi
caciter,vel ſaltem naturaliter ?⁊ videtur quod nõ,
quia ille qui compenſat videtur agere.vt.l. ampli
us rem ratam habe . ſed fideiuſſor non habet ad
hoc mandatum ergo non poteſt compenſare. In
contrarium videtur,quod ille qui compenſatur,vi-
detur ſoluere.vt.l.debitor.ff.qui pot. in pig. hab.
ſed fideiuſſor poteſt ſoluere de pecunia debitoris.
vt.ff.man.l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.ergo
⁊ compenſare. Sol eſt caſus quod compẽſare po-
10 teſt.de compenſa.l. verum. ¶†Item dubitatur,
an preſcriptio rei proſit fideiuſſori ? ⁊ videt quod
ſic,quia preſcriptionis excep.eſt rei coherens. er-
go tranſit ad fideiuſ, ⁊ quod ſit rei coherens ptꝫ.
quia eſt ſimilis ſolutioni.vt.l.ſi pupilli.ff.de admi.
tu.preterea preſcriptio antecedens impedit ne fi
deiuſſor obligetur. vt.ff. de fideiuſ.l. ſi quis poſt-
quam ergo ⁊ ſubſequens reſoluit.⁊ quemadmodũ
non poteſt incipere obligatio fideiuſſoris poſt pre
ſcriptionem ita nec remanet. eo.tit.l. Uranius.§.
ſed cum duo.In contrarium videtur, nam poteſt
eſſe interrupta preſcriptio contra fideiuſſorem ſo-
lum,⁊ ex mora fideiuſſoris poteſt ſua obligatio p-
petuari.vt.ff. de verbo obli.l. mora rei . ſicut ⁊ in
penam incidere quaꝫ reus non promiſit, ſed ipſe
ſolus fideiuſſor.vt no.ff.de fideiuſ.l.ſicut reus.hoc
etiam nõ facit obligationis natura ſed culpa. So
lu.quedã eſt preſcriptio que ipſo iure obligationẽ
tollit,ſicut eſt in exemplo.l. cum de in rem verſo.
ff.de vſuris . vt quemadmodum ex preſcriptione
fingebatur obligatio, ita longo ſilentio ex aduer-
ſo preſumitur debitorem non teneri.ar. ff. de ſol.
l.prout quiſqꝫ.vel melius pone exempluꝫ in actio
ne ad vindictam.vt.ff.de iniurijs.l.ſed ſi vnius.§.
ſi ante. coniuncta.l.q.iniuriaruꝫ.ff.de conſti. pecu.
⁊ tunc ſine dubio liberato reo , liberatus eſt fide-
iuſſor , quia ſine radice non poteſt obligatio fide-
iuſſoria ſtare,vt not.ff.ad treb.l.ſi heres pecuniaꝫ.
quedam eſt preſcriptio que obligationem elidit,
⁊ tunc aut eſt perpetua contra fideiuſſorem,⁊ non
prodeſt ſibi preſcriptio, aut nõ eſt perpetua:⁊ tũc
11 prodeſt aut tpalis,⁊ tunc ſecus . ¶†Quero,cum
fideiuſſor interceſſit ex chirographo, nunquid per
contrarium chirographum liberet ipſo iure?Re-
ſpon.quod ſic,quia eadem eſt potentia contrario-
rum.vt.j.eo.l.generaliter. Item quero.fideiuſſor
accedit ſentẽtie,tandem lata eſt ſententia cõtraria
eo caſu quo dubitatur de prima , an fideiuſſor eſt
liberatus ipſo iure?Reſpon.ꝙ ſic,q2 prima ſentẽ-
12 tia eſt abolita ſm Bar.in.d.l.vbicunqꝫ. ¶†De
nuo quero,reus erat liberatus per pactum de nõ
petendo,tandem conuentus in iudicio fuit abſo-
lutus:queritur nunquid fideiuſſor ſit liberatus ipſo
iure?⁊ videtur quod non,q2 per ſententiã abſolu-
toriam nõ tollit obligatio ipſo iure. vt.l.Iul.ff.de
condict.indeb.Bar.dicit contrarium in.d.l. vbi-
cunqꝫ.ꝙ per pactũ tollit naturalis, ⁊ poſt ſentẽtiã
tollitur ciuilis,⁊ tunc ex coniunctione duarũ cauſa-
rum actio eſt ipſo iure perempta:vnde amodo fi-
deiuſſor non eſt fideiuſſor, ⁊ iura ⁊ ſtatuta loquen
tia de fideiuſſoribus, non habent locum in eo qui
ipſo iure deſinit teneri ex complexu dictarum cau
ſarum : ſecus ſi ſententia abſolutoria feratur non
in precedenti pacto , tunc etiã fideiuſſor eſt tutus
ope exceptionis,nõ ipſo iure,etiã ſi Iudex pnun-
tiaſſet non deberi,q2 nõ poteſt authoritas iudicis
tollere naturalem veritatem,tñ obfuſcat eaꝫ,vt in
iudicio allegari non poſſit.⁊ ſic aliquid eſt verum,
quod non poteſt dici verum. hic conſidera, quod
ille qui promittit,conſentit in ciuili obligatione:q2
vult teneri ciuiliter non ſolum naturaliter.vnde ciuilis obligatio nõ eſt
omnino abſtracta a naturalitate propter conſenſum. Et hinc eſt quod
ſententia non tollit ciuilem:ſed elidit quia non tollit conſenſum inheren-
tem ſibi.Item hoc procedit quando ciuilis elidit ciuilem quia remouet a
ciuili hunc caſum in quo fundabatur equitas ciuilis obligationis , ⁊ iſtam
rationem ſubtileꝫ bene notabis.Dictum eſt.ſ.in ſuperioribus an aliqua
13 exceptio competat reo que non competat fideiuſſori. ¶†Modo quero
b econtra an aliqua exceptio competat fideiuſſori,[b] que non competat reo
principali?⁊ eſt certum quod ſic in tribus exceptionibus.ſ.excuſſionis,ce
dendarum,⁊ epiſtole diui adri.Sed dubitatur quid ſi fideiuſſor eſt abſo
lutus an proſit reo?⁊ dic idem quod in iuramento.vt.l.duobus.§. Item
14 a fideiuſſore.de iureiuran . ¶†Sed quero quid ſi fideiuſſor preſcripſit,
⁊ non reus an proſit reo?verbi gratia. fuit interrupta preſcriptio contra
reum non contra fideiuſſorem.Reſpond.quedam glo. dicit quod inter-
ruptio rei nocet fideiuſſori.in fin.ff.nam. Alia glo.dicit contrarium.ff.de
ſolu.l.cum quis.§.ſi quis pro reo.per quam glo.tene,quod preſcriptio fi-
deiuſſoris non prodeſt reo ⁊ interruptio rei non prodeſt fideiuſſori con-
c tractus ſed in fideiuſſore iudi.ſol. [c] poſſet forte ſuſtineri gloſſ.contraria.
15 ¶ Modo procedamus ad alias queſtiones . ¶† Primo quero vtrum
fideiuſſor poſſit ex perſona rei excipere reo inuito ? glo.dicit quod ſic.vt
infra.eodem.l.ſi cui.⁊.ff.de fideiuſſoribus.l.ſi ſtipulatus eſſes.pone ergo
d quod fideiuſſor [d] oppoſuit exceptio.non numerate pecunie,reus compa-
ret in iudicio,⁊ agnoſcit debitum , queritur nunquid iſta agnitio noceat
fideiuſſori?dicit Ioannes de ra.quod non ⁊ hoc tenet Cynus:nam vide
tur dolo facere in necem fideiuſſoris . argumen.ff. mandati.l. quintus.⁊
quod not.ff.de fideiuſſoribus.l.ſi fideiuſſor creditori.Nicolaus de mata-
rel.dicit contrarium . quia per hoc preſumit lex numerationem interue-
niſſe,vt.ſ.eodem.l.cum fidem.Solu.ſi reus principalis eſt ſoluendo, eſt
vera opinio. Nicolai de matarel.quia preſumitur bona fides.ſecus ſi non
eſt ſoluendo,quia qui nihil habet,de facili colludit.ff. de teſtibus.l. iij.in
principio.⁊ per hoc dico quod ſi fideiuſſor dicit contractum de duplo in
fraudem vſurarum,⁊ ideo agit ad reſciſſionem eius quod debitor prin-
cipalis comparens ⁊ confitens fuiſſe de vera ſorte, non preiudicat fide-
16 iuſſori,niſi ſecundum diſtinctionem predictam . ¶†Sed nunquid pen-
dente hoc iudicio cum fideiuſſore reus volens adherere huic liti, eſt tu-
tus ne poſſit capi pro debito.videtur quod non eſt in iudicio reſciſſorio.
argumen.ff.mandati.l.creditor.in principio.In contrarium videtur quia
hoc iudicium tanquam reſciſſorium reo prodeſt,argumento.ff.de inoffi-
cioſo teſtamento.l.poſthumus.§.ſi quis ex his. ⁊ facit de diuer. reſc.l.j.
tamen puto prodeſſe ſi comparuerit in iudicio tanquam adherens alias
17 non.¶†Querit gloſſ.ſi propoſita exceptione per fideiuſſorem creditor
numerauit reo,an exceptio tollatur?glo. dicit quod ſic:⁊ fingitur bene a-
ctum,⁊ male exceptum argumen.in.l.ſi rem.in fin.de pignoratitia actio-
ne.hoc intelligo verum ſi bona fide ſit numeratum : ſecus ſi in necem fi-
deiuſſoris ſit numeratum inopi,vel fugitiuo debitori,quia intelligere de-
buit creditor ſe iniuſte ⁊ inuito fideiuſſore facere,multo fortius in manda
tore,qui tacite videtur reuocare mandatum vbi emergat cauſa reuocan-
18 di:vt.ff.de ſolutionibus.l. ſi cum Cornelius. ¶†Unde hic ſuccedit alia
queſtio pone quod fideiuſſor vel mandator prohibet reo numerari,nun-
quid ſi creditor numerat nocebit fideiuſſori vel mandatori?⁊ de manda-
tore non eſt dubium quod poteſt reuocare mandatum, ſed in fideiuſſore
⁊ conſtitutore videtur oppoſitum.vt.ff . de conſtituta pecunia.l. vtrum.
in.§.vnde falſam.Solu.ſi iuſta ſubeſt cauſa tenet prohibitio , alias non,
vt nota.in dicta.l.ſi fideiuſſor creditori.ff.de fideiuſſoribus . ⁊ ita intelli-
19 gitur quod nota.ff.de procuratoribus.l.Titius.¶†Ultimo quero nun-
quid mandator eoipſo quod opponit exceptionem non numerate pecu-
nie,intelligatur reuocare mandatum?Reſpondeo non,quia aliud eſt fa-
ctum negare,aliud prohibere ne fiat in futurum,quod intellige vt.ſ.ſupra.
ſcilicet niſi creditor alleget iuſtam cauſam emerſiſſe reuocationis man-
dati per dictam.l.ſi cum Cornelius.de ſolutionibus.que eſt valde nota.
ad hoc.

a ¶ Fideiuſſor. Ui-
de glo.in.l.eius.ſ.
de compenſa.
b ¶ Fideiuſſori. Fa
cit ad iſta,an ſi reꝰ
nõ põt opponere
excep. hãni, poſſit
fideiuſſor ? Uide
Bal.in.l. cũ mu-
lier.ff.ſol.mat.
c ¶ Iudi. ſol. Hoc
ſequitur. Ang. in.
l. grege.§. etiã.ff.
de pig.
d ¶ Fideiuſſor. Ui-
de per Bart.in.l.
ij.§.ſi.ff.ſi cer.pet.
⁊ per doc.maxime
per Bart. in. l. ſi
ita ſtipulatus . §.
Chryſogonus . ff.
ſ.de verb.obli.

1 ☞ Acquieſcere quis debet verbo ſuo nec poteſt quis infringere di-
ctum ſuum.2.3.4.5.
6 Obligatio an oriatur ex confeſſione.⁊ an probatio?7.
8 Obligatio quando continet cauſam : an illa cauſa preſumatur pre-
ceſſiſſe , an meſſe tunc temporis ? Et qualis debeat eſſe illa cauſa,⁊ nu-
mero.9.
10 Libellus continens peto a te centum , que mihi promiſiſti per ſtipula-
tionem an procedat?
11 Reus an ſit condemnandus,ſi ſit actum ex ſtipulatione forme,ſed pro-
bata eſt ſtipulatio in genere abſqꝫ cauſa?
12 Cauſa ſi deficit in inſtrumento ſtipulationis , illa tamen ſuppletur per
probationes teſtium,vtrum illud inſtrumentum ſit roboratum ab extrin-
ſeca probatione?⁊ an ſit priuilegiatum.num. 13.
14 Agens ex cauſa depoſiti,ad probandum depoſitum,ſi probet ſtipulatio
nem in cauſa depoſiti:vtrum debeat vincere?⁊ nu. 15.
16 Confeſſio facta in iudicio abſente parte an valeat?
17 Confeſſio ad liberandum an valeat facta parte abſente?
18 Confeſſionibus ſuſpectis an ſit ſtandum?

¶ Le-

Lex decimatertia.

Generaliter. Iſta eſt nota. l. ⁊ habet materiam valde vtilem. ⁊ diuiditur in tres partes. In prima ponitur dictum. In ſecunda eius modificatio. In tertio dicti ratio. ſecunda ibi, niſi. tertia ibi, nimis. ⁊ hoc dicit. contra confeſſionem de preterito ſcriptam in inſtrumento de partium voluntate non poteſt obijci quod cauſa non ſit vera: niſi probetur per aliquam ſcripturam. hoc dicit. vel ſic: ratione cauſe finalis de partium voluntate inſerte ⁊ aſſerte in inſtrumento, inſtrumentum redditur adeo efficax quod contra ipſam cauſam non poteſt probari niſi per inſtrumentum contrarium. vel ſic quod ſcriptum eſt verum niſi contrarium contrario documento probetur, vel ſic. contra confeſſionem non probari poteſt niſi per contrariam confeſſionem. ⁊ ſi eſt ſcriptura non poteſt probari contrarium niſi per ſcripturam. Vel ſic: confeſſio ſubſtantialis cauſe inſtrumenti non poteſt infringi niſi a pari genere probationis, id eſt, per inſtrumentum. vel ſic: promiſſio facta ex certa cauſa de preterito in ſcriptis eſt valida niſi contrarium per aliam ſcripturam probetur. hoc dicit. Caſus. Quidam in ſcriptis confeſſus fuit ſe mihi teneri in certa quantitate occaſione alicuius contractus ſpecificati inter nos retro celebrati, quam promiſit ſoluere. peto ab eo iſtam quantitatem, ⁊ in iudicio produco hanc cautionem. ipſe obijcit quod cauſa non eſt vera. queritur numquid mihi incumbat probatio veritatis cauſe. Reſpond. quod non: quia ipſe debet acquieſcere ſue confeſſioni. Sed inſtat querens, quid ſi ipſe vult probare cauſam non ſubſtitiſſe: numquid admittatur ad probandum? Reſpond. quod ſic, per argumenta in ſcriptis inſerta. q. d. non per teſtes. Inſtat querens, que eſt ratio quod ſibi auffertur facultas negandi? Reſpond. quia confeſſio eſt eius proprium teſtimonium, contra quod venire non poteſt. hoc dicit. Ex hac l. nota. ea que ſunt in ſummarijs.

1 † Item nota. quod quis debet acquieſcere verbo ſuo. ſic extra de proba. cap. per tuas. ⁊ dicit Caſſiodorus in libro varia. quod nullum eſt maius mentis teſtimonium quam qualitas inſpecta verborum. Item nota. quod per idem genus admittitur probatio, que non admitteretur
2 per diuerſum genus probandi. † Vltimo nota. quod non poteſt quis infringere dictum ſuum ⁊ teſtimonium ſuum, ⁊ eſt argu. quod licet teſtis
a in mortis articulo dicat ſe falſum teſtimonium dixiſſe, non creditur [a] ſibi. vt in cap. ſicut. de teſti. ⁊ idem in tabellione. ⁊ nota. Bar. in l. ſi librarius. ff. de regul. iur. ⁊ dic quod in preiudicium tertij non ſtatur verbo teſtis teſtantis. vt. ff. ad velle. l. Seia mancipia. ⁊ ff. ad ſil. ſi quis in graui. in prin. Modo venimus ad oppoſitiones. opponitur. ⁊ videtur quod non contra cauſam inſertam in inſtrumento per verba de preterito admittatur infra biennium exceptio negatiua: vt infra eod. l. in contractibus. ⁊ ſupra eod. l. ſi ex cautione. ⁊ infra de do. cau. l. ſi. So. aut loquimur in cauſa mutui, ⁊ dotis: aut loquimur in alijs cauſis. primo caſu loquuntur contraria. vel ibi non apparet niſi vna cautio: ſed ſi apparent plures ſucceſſiue: tunc idem eſſet in mutuo ⁊ in dote, quod in alijs contractibus: vt ſupra eod. l. cum fidem. Secundo vero caſu habet locum l. noſtra propter contractum literarum, qui habet locum ſolum in ciuili mutuo, non autem habet locum l. noſtra niſi geminata cautio interueniſſet, vel lapſum eſſet tempus negandi ſeu opponendi excep. non numer. pecun. in propria natura. vnde Nic. de ma. ⁊ communiter omnes intelligunt hanc l. in obligatione literarum, que ſtatim eſt efficax ad agendum, non in obligat. literarum, niſi poſt biennium. vt dixi, vel niſi ſit cautio repetita, vt di
3 xi ſuperius. ⁊ hec eſt veritas. † Secundo opponitur ⁊ videtur quod ad
b mittatur probatio in contrarium per ſimplices teſtes. [b] vt. ff. de pact. l. iuriſgen. §. quod fere. Sol. dic, aut quis vult probare contra preſumptionem que ſtatim eliditur in inſtrumento: ⁊ poteſt probari per teſtes. ⁊ ita loquitur contrarium. ⁊ ratio: quia illa preſumptio non eſt ita priuilegiata ſicut inſtrumentum: quia intellectu percipitur: ſed non oculata fide videtur. vt. ff. de his que in teſta. dele. l. prima in princ. aut quis vult venire contra tenorem inſtrumenti reſpectu cauſe: ⁊ tunc non poteſt, niſi per aliud inſtrumentum. ⁊ ita loquitur hic, ⁊ ratio redditur in litera: quia probatio per inſtrumentum fundatur in conſenſu ⁊ confeſſione: ſed probatio teſtium non fundatur in confeſſione partis: ſed in preſumptione partis. ⁊ lex preſumit quod dicant verum, vbi ſunt recipiendi. ſecus vbi prohi
4 bentur recipi. vt hic. † Tertio oppo. nos videmus quod contra inſtrumentum poteſt opponi diſſimulatio cauſe, ⁊ poteſt diſſimulatio probari per teſtes: ergo contra cauſam inſtrumenti poteſt probari per teſtes. vt ſupra plus valere quod agitur. leg. emptione. eſſet enim abſurdum quod ſimulatio non poſſit probari per teſtes. Idem videmus quando eſt error in cauſa finali promiſſionis, nam talis error poteſt probari per teſtes. vnde ſi cum dicitur liberatio per conditionem indebiti, vel ſine cauſa abſque dubio teſtes recipiendi ſunt ad probationem erroris: vt ff. de condi. inde. l. ij. ⁊ l. damus. Sol. vbi eſt ſimulatio, vel error, ibi non eſt conſenſus. Sed lex noſtra loquitur vbi non negatur conſenſus, ſed ſolum negatur veritas cauſe, ⁊ ſic non obſtat. Vel aliter in hoc articulo vtrum poſſit probari contrarium per teſtes. dic ſecundum Bar. quod aut negatur inſtrumentum eſſe inſtrumentum quia falſum dicitur: tunc habet locum probatio teſtium. vt. j. de contrahe. ſtipu. l. optimam. ⁊ j. de falſis. l. ſi quis decurio. aut non negatur inſtrumentum eſſe inſtrumentum: quia partes fatentur quod notarius ſcripſit. ⁊ fuit rogatus: ⁊ tunc aut quis vult probare contra ſolennitatem preſumptam ex inſtrumento. ⁊ poteſt probare per teſtes. vt. §. quod fere. aut vult probare contra id quod expreſſe continetur in inſtrumento: ⁊ tunc aut eſt cautio celebrata in ſcriptis ⁊ non poteſt probare contrarium. niſi per aliam ſcripturam: vt hic. aut eſt contractus ſine ſcriptis. ſed ſcriptura eſt facta ad probationem: ⁊ tunc poteſt contrarium probari quocunque modo: vt. l. ij. ⁊ iij. plus valere quod agi. Aduerte, ipſe intelligit iſtam l. ſolummodo in contractu celebrato in ſcriptis ſecundum Nico. de nea. qui dicit hic quod tex. qui loquitur hic de ſcriptura, intelligitur non ſolum quando ſcriptura facta eſt ad ſubſtantiam obligationis, ſed etiam ſi ad ſolam probationem: cum tota loquatur de viribus probationis, vt ibi, cauſe probatione ⁊c. ibi, religionem iudicis ⁊c. ⁊ hec eſt veritas. ⁊ ideo prima ſolutio verior eſt. ⁊ conclude: quia aut quis vult probare contra cauſam aſſertam. ⁊ ex certa ſcientia, ⁊ ſine ſimulatione: ⁊ tunc non poteſt, niſi probando per aliam ſcripturam. aut quis vult probare tale quid quod remouet conſenſum ab actu, ⁊ tunc poteſt etiam per te
5 ſtes. † Quarto opp. ⁊ videtur quod in caſu ſcientie non poſſit probari contrarium per ſcripturam, quia cautio licet non valeret ex cauſa aſſerta, valeret vt donatio: vt. ff. de ver. ob. l. ſi diuortio. ⁊ ff. ſi quis cau. l. ſed ⁊ ſi quis. §. fi. ⁊ no. ff. de conſti. pec. l. quod ſi maritus. §. i. l. hactenus. §. ſi. Sol. dicunt quidam quod vbi non apponitur cauſa vera quam contrahentes ſciunt non eſſe veram, quod tunc
c nō intelligitur donari, ſed eſt potius ſtultitia [c] promittentis quam liberalitas. nam ſi voluiſſet donare, hoc expreſſiſſet. ſicut ergo nulla inſerta cauſa preſumitur ſtultitia, non liberalitas: ita inſerta falſa cauſa ex certa ſcientia niſi qualitas perſonarum ſuadeat contrarium. vt. ff. de ope. li. l. Campanus. ⁊ ff. de dona. l. hoc iure. vel niſi precedat cauſa remunerationis. eod. titu. l. Aquilius. ⁊ l. ſi pater. ⁊ quod no. per Bar. ⁊ Dy. in l. ij. §. circa. ff. de doli except. ⁊ ff. de donat. l. ſi patronus. ⁊ hoc tenet hic Cyn. quod in dubio non preſumitur donare: ſed ſtulte ⁊ ſine cauſa promittere, vnde nuda voluntas non facit eum debitorem: vt. ff. de pecu. l. non ſolum. §. fin. Et hec eſt veritas, quicquid not. Bar. in d. §. circa. Non obſtat. d. l. ſi diuortio. quia ibi ratio tranſacti matrimonij coniecturam donationis inducit: vt. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. circa fin. vnde illud eſt propter ſingularem affectionem. Item non obſtat d. l. ſed ⁊ ſi quis. §. fina. ff. ſi quis cau. quia ibi loquitur in iudicio, vbi non requiritur cauſa, [d] vt not. ff. de interroga.
d act. leg. prima, ⁊ per Cyn. facit quod not. ff. de pa. l. ſi tibi decem. in princ. ff. ſi cer. petat. l. rogaſti. ⁊ §. ſi tibi. ⁊ l. cum quid. ſcias tamen quod Azo in ſumma, de fide inſtrumen. tenet indiſtincte quod ſtipulatio ſine cauſa teneat, niſi probetur error. Sed gloſ. in d. §. circa. dicit quod vtraque ſcienter eſt inefficax propter malam fidem ſtipulatoris: ſed vbi ſtipulator credit ſibi deberi, promiſſor autem dicit ſe non teneri: tunc tenet ſtipulatio: quia tacite donare videtur. Hoc etiam habemus in ſoluente: ergo idem in promittente: vt infra ad l. fal. l. fina. Sed videtur quia iſta diſtinctio debeat dari ex quo, quia vbi non eſt conſenſus: ſed error: ibi non eſt donatio, etiam geminata promiſſio facta ſine cauſa valet. ⁊ pro hoc facit: quia gl. in d. l. i. arguit de confeſſione ſine cauſa ad promiſſionem ſine cauſa, vt facit: quia iteratio preſupponit deliberationem. §. q. ij. c. ſi quis iratus. ⁊ ibi no. ⁊ in l. ſi mulier. ff. ad velle. ergo ſicut promiſſio ſine cauſa facta ex certa ſcientia valet. vt ⁊ plene per Imo. in l. a titio. ff. de verb. obl. ita etiam debet valere iſta.

a Non creditur. No. quod licet teſtis in articulo mortis dicat ſe falſum teſtimonium dixiſſe non creditur ſibi. Idem in tabellione. an teſtis in articulo mortis poterit examinari: vide Bald. in l. hac conſultiſſima. infra. de teſta. ⁊ ibi notaui. ⁊ in aut. ſi teſtis. ff. de teſti. vide etiam Bald. in ca. j. de pac. conſtan. in vſi. feu. ⁊ in l. fin. C. de bo. que libe. ⁊ in l. hac conſultiſſima. j. qui teſt. face. poſſ. Andreas Barba. Vide de hoc omnino per iſtum in l. ſi. ad fin. verſic. quero teſtator dixit ita. ⁊ quod ibi dixi in apoſt. in verſicul. niſi probetur contrarium. j. de falſa cauſa adiecta legato. Celſus.

b Simplices teſtes. Nota per inſtrumentum non admitti ſimplices teſtes, ſed contra eius ſolennitatem. vide text. ſing. ſecundum Bart. in. l. quicunque. j. de apo. publ. li. x. ⁊ glo. quam Decre. dicunt ſingularem in l. Iuriſgen. §. quod fere. ff. de pac. vide ſimilem ſecundum Ange. in l. reos. §. cum tabulis. ff. de duobus reis. vide bal. in l. optimam. j. de contrahen. ſtipula. And. Barba.

c Potius ſtultitia. No. quod obligatio ſine cauſa non obligat. Bald. in l. Iuriſgentium. §. ſed cum nulla. ff. de pact. ⁊ Ang. in l. ſi diuortio. ⁊ in l. a titio. ff. de ver. obli. Spe. in ti. de ob. ⁊ ſo. §. ſequitur. verſic. ſi vero aliquis. ⁊ §. fin. verſic. rurſus. ⁊ j. tit. de feu. §. quoniam. verſic. iij. ⁊ ibi Io. an. in addi. ⁊ idem in titu. de confeſ. plenius in addi. vide Moder. in l. generaliter. ff. de ver. obligat. Andrea. Barba.

d Cauſa. Ex hoc videtur inferri, quod confeſſio geminata facta ſine cauſa probat, ſicut ſi facta eſſet in iudicio, vt not. Bart. in l. cum ſcimus. in fi. j. de agri. ⁊ cenſi. li. xi. inuictis not. per gloſ. in d. §. j. in fine ff. de inter. act. ita

a ¶ Non ob. Tene menti ꝙ confeſſio in iudicio facta, non requirat cauſā ſam. ⁊ vide tert. ⁊ ibi Bald. in. l. ſicut. j. de repu. here. Aln. Barba.
b ¶ Confeſſione. Vide hic de confeſſiōe ſine cā, ⁊ que ſtatiꝫ ſequū̄ ⁊ que no Bar ⁊ doc. in. l. cū falſa. ad fi. ſ. de iu. ⁊ fac. ign. ⁊ Bal. ī rub. j. de ꝯfeſ.
c ¶ Quando] adde Bar. in. l. poſt dotem. ff. ſolu. mat.
d ¶ Cauſa. Vide Bal. in. l. pactuꝫ. j. de colla. ⁊ ibi quid ſi pro cauſa opponuntur hec verba, quia ſic ſibi placuit.
e ¶ Procedit. Vide Bart. ⁊ ibi gl. in. l. ij. §. circa. ff. de do. excep.
f ¶ Ago ex cauſa. Adde qđ not. bar. in. l. certi condictio §. ſi nummos. ff. ſi certum. peta. Bal. in. l. abſentis. ſ. ſi cer. pe. ⁊ Pau. de caſt. in. l. ij. §. fina. ff. ſi cer. pet.
g ¶ Decimo. Adde Bal. in. l. j. in. j. co. j. de confe. et in in. l. verſi. quero nū quid teſtator de fal fal. cauſa adiecta ⁊ Bal. in. l. cum quis §. codicillis de lega. iij.
h ¶ Heres ſtare. Notat ſi quis cōfitetur in teſtamento ſe habuiſſe cauſa depoſiti. x. ꝙ probat. vide do. Anto. in. c. ucniſit. et vide que ibi dixi. ⁊ in. c. fina. de ſimo. Bal. in. l. mandatum. C. manda. in. l. ratiōes. C. de proba. Bar. in l. cum quis. §. codicillis. de le. iij. vide Bal. in. l. ſi quis teſtamentum. ff. ad. l. aqui. vbi allegauit illam gloſſ. ꝙ poſſit reuocare. et ſic tranſit cum opinio. Bar. in. d. §. codicil. Andr. Barba.
i ¶ Anime. Adde Bal. in. l. rationes. ſ. de proba. ⁊ Anto. de but. ⁊ Ang. in. c. ſi cautio. extra de fide inſtrument.
k ¶ In iudicio. Vide Ant. de butr. in c. ſi cautio. extra de fi. inſtru.
l ¶ Preſcrip. Adde Baldum. in. l. finali. ſ. de temp. in inte. re. pe.

tio: vt. ff. ſi cer. peta. l. ſi ego. Non obſtat. ff. de dona. l. ſi tibi dederim. quia ibi loquitur in retentione, non in repetitione, quare concludo indiſtincte quod cauſa cum ſit facti, non preſumatur, niſi ex aliquibꝰ cōiecturis probetur vt. ff. de pro. l. procula. Non obſtat a. l. cuius per errorem. quia ibi tranſlatum eſt dominium, ⁊ tractatur de retentione fienda, non de actione proponenda. facit. ff.
6 de ſolut. l. ſi cum Cornelius. ¶ † Modo venio ad queſtiones, ⁊ primo quero vtrum ex confeſſione oriatur obligatio: ⁊ videtur quod ſic. vt inſti. de liter. obli. ¶ In contrarium videtur ꝙ non. ff. depoſiti. l. Publia. in fin. Solu. obligatio naſcitur ex cauſa, ſed confeſſio nō eſt cauſa, ſed probatio cauſe, quare regulariter confeſſio non parit obligationem ſed detegit. Fallit in mutuo, ⁊ dote in quibus eſt ſpeciale ꝙ per chirographuꝫ confeſſionatum ſuis modis et temporibus oriatur obligatio. Caue tamen quod huic ficte obligationi non dantur priuilegia, j. qui po. in pig. hab. l. aſſiduis. in gloſ. parua, que incipit. no. ergo. ¶ † Secundo
7 quero. nunquid ex confeſſione b oriatur probatio:
b Reſpon. aut eſt confeſſio formis, ⁊ oritur probatio, aut informis, ⁊ ſine cauſa, ⁊ tunc non pōt oriri probatio, qꝛ eſſet inſerta ſimile dicimus in iuramento. vt no. inſti. de act. §. Item ſi quis poſtu-
8 lante. ¶ † Tertio quero, quando c confeſſio con-
c tinet cauſam, vtrū illa cauſa intelligatur preceſſiſſe tempore, an ineſſe tunc temporis: Reſpon. ſi tunc temporis illa cauſa erat in fieri, preſumitur interueniſſe, alias preſumitur preceſſiſſe. Fallit in in mutuo, ⁊ dote, vbi confeſſio inducit preſumptionem cauſe de futuro, non de preſenti, vel de preterito, niſi elapſis temporibus dotis ad opponendū, probanꝰ predicta. ff. de conſti. pec. l. quidā ad
9 creditorem. ⁊. ff. de inſtit. l. Lucius ¶ † Quarto
d quero qualis debeat eſſe iſta cauſa: d Reſpond. actu potens, ⁊ conueniens. vt. ff. de exce. doli. l. ij. §. circa. tū loco finalis cauſe de voluntate promiſſoris poteſt inferri cauſa impulſiua, id eſt non cogēs ſed perſuadēs. vt. ff. man. l. creditor. §. j. ⁊. ff.
10 de ver. ob. l. a titio. qđ eſt no. ¶ † Quinto quero.
e an procedit e iſte libellus, peto a te ea que promiſiſti per ſtipu. Dicit Nic. de ma. qđ ſtipulatio licet ipſa cauſa ſit obligandi. tū reperit apud eum cauſam ſtipulandi, ita qđ ſtipulatio eſt contractus. aliunde tū cauſandus, qđ non eſt in aliis contractibus ſpecificatis, vt in locatione, emptione, ⁊ venditione, ⁊ ſi qui ſunt cauſa ſuppſius. ⁊ ideo ſi reus petit cauſam ſtipulationis ſpecificari, eſt ſpecificanda, alias ſufficit eam probari in proceſſu cauſe, facit qđ no. ff. de condi. ob tur. cau. l. ſi ob turpem. ¶ Et per hoc apparet qđ ſi eſt actum informiter, id eſt ex ſtipulatione in genere. ⁊ probatur formiter, id eſt certa cauſa ſtipulationis, qđ actor vincit, nimirum, qꝛ libellus generalis iuſtificatur a
11 ſuis ſpeciebus probatis. ¶ † Sexto quero, contractum eſt ex ſtipulatione formi: ſed probata eſt ſtipulatio in genere, abſqꝫ cauſa, nunquid reus ſit condemnandus: Dic qđ non eſt. qꝛ deeſt id per quod ſtipulatio iuſtificatur id eſt cauſa, nec preſumitur donatio, vt dixi, imo in tanto dubio non preſumitur etiam ſcientia, ſed potius neſcientia,
12 vel inaduertētia ſecundum. Nico. de ma. ¶ † Septimo quero, ſi in tenore inſtrumen. ſtipulationis deficit cauſa, tamen illa cauſa ſuppletur per probationem teſtium, vtrum illud inſtrumentum ſit roboratum ab extrinſeca probatione: Reſpond. ſic. quia inde preſumitur deſcendiſſe inſtrumentum, vnde deſcendere debuit, ⁊ ad id eſt aptanda preſumptio quod iuſtum eſt, ⁊ veriſimiliter. ar.
13 j. de acqui. poſ. l. ij. ⁊ l. ſi a te. ff. ſi. ſer. vend. ¶ † Octauo quero, nunquid iſtud inſtrumentum ita ſuppletum per probationes teſtium circa cauſam cauſe ſit priuilegiatum per hanc. l. Reſpondeo quatenus aſſumit vim a teſtibus, eatenus poteſt infringi per alios teſtes, vt in glo. j. huius legis.
14 ¶ † Nono queritur, ago ex cauſa f depoſiti, ad probandum depoſitum
f probo ſtipulationem in cauſa depoſiti, vtrum debeo vincere: videtur qđ non, quia non egi ex illo capite, contrarium eſt verum, quia in ſtipulatione facta cum cauſa includitur confeſſio illius cauſe: ex qua confeſſione reſultat probatio, vt hic dum dicit non iam ei licentia ſit ⁊c. ſecundum
15 Nico. de mat. ¶ † Decimo g queritur, ago ex cauſa depoſiti contra he-
g redem titij, produco teſtamentum titij, in quo continetur qualiter iſte volens agnoſcere bonam fidem, ⁊ prouidere ſaluti anime ſue, fuit confeſſus me abſente ſe mihi teneri ex cauſa depoſiti in quantitate quam peto, queritur an per hoc probetur depoſitum: ⁊ videtur quod ſic: quia non poteſt heres infringere confeſſionem defuncti, que ſua propria reputatur, vt hic. In contrarium videtur caſus. l. Lucius. §. quiſquis. ff. de leg. ij. ⁊ in. l. Aurelius. §. ſi. de lib. lega. Pet. tenet quod probet. Nico. de mat. tenet contrarium. videtur caſus etiam de iure cano. extra de ſucceſſio. ab inteſta. c. cum dilectus, vbi talis confeſſio in vltima voluntate emiſſa, trahitur ad naturam vltime diſpoſitionis ſecundum Inno. ibidem. qđ eſt mirabile. Pet. dicit quod probat, ⁊ tamen dicit quod poteſt reuocari in vltima voluntate, quod implicat contradictionem, quia ſi ius probationis eſt natum, non poteſt tolli. argu. ff. de conſti. pecu. l. vtrum. §. vnde fa'ſam. in ratione ſui de rigore iuris ciuilis, tamen talis confeſſio non probat oblig. propter abſentiam partis: vt. ff. de interro. actio. l. ſi. tamen
h de equitate canonica debet heres ſtare h in caſu predicto confeſſionis
i defuncti, fauore anime. i arg. ff. de iu. do. l. ſi ego. §. j. ⁊ quod not. j. q. vij. ca. quoties cordis oculus. ⁊ multomagis credo hoc in vſurariis eſſe verum, qui confiteantur ſe extorſiſſe vſuras certas a certis: nam conualeſcentes non poſſunt contra ſuam confeſſionem venire, ⁊ eis mortuis tenentur heredes ad reſtitutionem. arg. de ſepul. c. parochiano. ⁊ in c. quan
16 quam de vſuris lib. vj. ¶ † Undecimo queritur de confeſſione facta
k in iudicio k abſente parte, nunquid valeat ad obligandum, vel ad probandū: ⁊ dic quod ad obligandū non valet, qꝛ non poteſt iudici tacita diſpoſitio inter abſentes, ⁊ qꝛ iudicium eſt actus trium perſonarum, vnde altera parte abſente, ⁊ non citata, deeſt forma iudicij: ſed quantum ad probandum videtur valere quod ſecundum Pe. non requiritur preſentia in actu enunciatiuo, ſed in actu diſpoſitiuo. Tu dic quod ſi quidem eſt talis actus, qui ſumit eſſe a conſenſu partium, eodemmodo ſumere debet probationes cauſe. Si autem dependet ſimpliciter a confitente, tunc valet confeſſio: vt. ff. de neg. geſt. l. Pomponius. ⁊. l. Nelennius apollina-
17 ris. ¶ † Duodecimo queritur. nunquid confeſſio ad liberandum valeat abſente parte: Reſpond. aut tu queris nunquid valeat in vim pacti obligatorij. ⁊ dico quod non: vt. j. de dona. l. nec ignorans. aut queris nunquid valeat in vim mere probationis, ⁊ eſt communis opinio quod ſic, quia iura multum fauent ſolutionibus, vt in authen. de teſti. §. ⁊ licet. col. vij. ⁊ hoc eſt verum quo ad excludendum oblig. per huiuſmodi probationes: ſecus quo ad exclu. dominium: vt. ſ. de iu. ⁊ fac. igno. l. cum falſa. nam nudo ſermone non deſinit quis eſſe dominus: vt. ff. de ac
18 qui. poſ. l. ſi quis vi. §. differentia. ⁊ hoc tenet hic Nic. de ma. ¶ † Extra queritur, nunquid ſuſpectis confeſſionibus ſit ſtandum: Reſpond. ſuſpicio legis remouet effectum confeſſionis: vt. ff. de probatio. l. qui teſtamentum. ⁊ ibi no. ⁊. ff. de leg. iij. l. cum quis decedens. §. Titia. vbi omnino videas. Bal.

1 ☞ Preſcriptio breuis, vbi ſurrogatur loco maioris preſcriptionis, ſapit eandem naturam.
2 Querela non numerate pecunie non poteſt induci poſt biennium.
3 Minoribus ipſo iure ſubuenitur, abſentibus per reſtitutionem in integrum.
4 Exceptio non nume. pecu. an habeat locū in alio contractu quam mutui:
5 Renuntiari an poſſit exceptioni non numerate pecunie: nu. 6.
7 Creditor ſi confitetur ſe non numeraſſe, an elapſo biennio ſibi preiudicet:
8 Guarentigie preceptum quid valeat.

¶ Lex decimaquarta.

In contractibus.

Hec. l. eſt ſolennis, ⁊ notabilis ⁊ legam eam per partes. ⁊ prima pars hoc intendit. Querela non numerate pecunie eſt intra biennium continuum proponenda, quo elapſo introduci non poteſt, niſi etatis vel abſentie beneficio. h. d. vſqꝫ ad.
1 §. ſed quoniam. ¶ † Nota ibid. biennium. pro quinquennio. ex quo
l no, quod vbi breuis preſcriptio l ſurrogatur loco maioris preſcriptionis, ſapit eandem naturam, ⁊ facit ad ſtatuta que minuunt preſcri. legales. hoc tene menti. ¶ Nota hic quod hoc biennium currit de momento ad momentum, quia eſt continuum, nam ſi non curreret de momento ad momentum, eſſet interpellatū, non continuū. ſic. j. de appe. auſ. hodie.
2 ¶ † Secundo no. qđ poſt biennīū querela non pōt introduci, ⁊ ſic rōne tpis quis excludiꝰ a iure competenti, ſic. ff. de excu. tut. l. ſcire oportet. §. ꝗne. ⁊. ff. ad treb. l. facta. §. ſi quis bonorū. ⁊ de fideicō. libe. l. Thais. §.

intra

intra. ⁊ eſt ratio. quia omnis terminus conſtitutus actioni, eſt terminus peremptorius. vt in. cap. pia de except. ⁊ in. c. frequens. de reſit. ſpo. lib. ſexto. ergo videtur quod poſt biennium licet reus offerat ſe probaturum negatiuam non debeat audiri. ad hoc. infra. ea. l. §. illo. ⁊. ū. eod. l. ſi intra.
a in verbo omnimodo. tu dic vt dixi[a]. ū. eo. l. ſi ex cautione. quod ſaltem de
b equitate canonica poteſt officium iudicis miſericorditer implorari [b] loco deficientis exceptionis, ⁊ tamen aduertendum eſt quod differentia eſt inter excep. propoſitam, ⁊ officium: nam vbi exceptio poteſt proponi nō remouetur propter preſumptam calumniam opponentis. arg. extra de proba. cap. licet cauſam. ſecus quando officium iudicis miſericorditer imploratur quia propter preſumptam calumniam Iudex denegare poteſt imploranti. arg. ff. ad turpi. l. j. §. calumniatoribus. ver. nam ⁊ papi. ff. de interro. act. l. vbicunq; ⁊. ff. de pet. here. l. ſi quis libertatem. §. plane diceret aliquis, ergo terminus non eſt peremptorius: ſi quoquo modo poteſt ſubueniri poſt terminum. Reſpon. imo perimit priuilegium opponentis, quia in eum transfertur onus probandi. ¶ Sed adhuc inſtabis de. d. §. conſequens. Reſpond. quandoq; ratione termini inducitur preſumptio, ⁊ tunc poſtea admittitur, in contrarium probatio. ⁊ ita hic quandoq; virtus termini non reſpicit preſumptionem ſed legalem diſpoſitio-
c nem, ⁊ tunc contra ſtatutum legis non admittitur probatio.[c] ⁊ ſi Iudex admitteret ad probandum id quod de iure proponi prohibetur, nulla eſſet probatio. vt. ff. de dolo. l. quod ſi cum ſcires. Item ſi iudex ſtatueret maiorem dilationem quam eſſet taxata per legem terminus iudicis reſtringeretur ad terminum iuris. vt. ff. quando actio de pecu. eſt anna. l.
3 cum poſt. ⁊ ibi per gloſ. ¶ †Tertio not. minoribus ipſo iure ſubueniri, abſentibus vero per reſtitutionem in integrum, ⁊ ſic magis eſt priuilegiata etas quam abſentia. ⁊ adde nota. in. l. cum quidam de acquir. heredi. ¶ Oppo. dicitur hic quod inſtrumentum continebat datum vel numeratum, contra, ſi ita eſt ſcriptum, ergo eſt verum: ergo non procedit exceptio. vt in auf. de fide inſtrum. §. ſi vero Solu. dic vt dixi. ſupra eod. l. ſi ex cautione. Secundo oppo. quod ex ſola confeſſione extra iudicium nō oritur actio, quia confeſſio fit per verba preſentis temporis, vel preteriti: promiſſio autem habet fieri per verba futuri temporis: vt. ff. de verbo. obliga. l. quinto. §. ſtipulatio. Solu. intellige quod confeſſio habebat annexum pactum permiſſiuum de ſoluendo tu dic quod hic tacite eſt: vt not. inſt. de lite. oblig. ⁊ facit quod nota. ff. ſi certum peta. l. certi condictio. §. ſi nummos. Conſidera etiam quod verba que ſapiunt confeſſionem proferuntur de preterito, vel de preſenti. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. nominatim. ⁊. ff. de euic. l. ſi ita quis. ⁊. ff. de pac. l. non impoſſibile. ſed verba vel mens que ſapiunt aliquid dandum, vel ſoluendum, de futuro concipiuntur, quia executio in futurum confertur: vt dicto. §. ſtipulatio.
4 ¶ † Quero, nunquid exceptio [d] non numerate pecunie habet locum in
d alio contractu quam mutui? gloſſ. dicit quod non, quia non habet locum niſi in rebus que conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura. ſed etiam in iſtis rebus poteſt contrahi, ⁊ non eſt mutuum: vt not. in. l. ij. ff. ſi cer. peta. ⁊. ſupra. ſi cert. peta. l. ſi non ſinguli. ⁊ tamen habet locum excep. non num. pecu. ū. de poſt. l. ſi ſub ſpecie. vel dic melius. quod in alijs contractibus vel rebus confeſſio ſtatim preiudicat, niſi probetur negatiua vel error, vel ſimulatio, ⁊ eſt ratio differentie: quia promptiores ſunt homines ad confitendum ex cauſa mutui, quam ex alijs cauſis, ⁊ quia ſimilis ratio eſt in dote, que in mutuo, ⁊ ideo etiam ibi habet locum exceptio infra ſua tempora, ſi dos conſiſtit in pondere, numero, vel menſura. Sed ſi
e in rebus immobilibus:[e] videtur quod ſtatim preiudicet. argu. eorum que dicta ſunt in mutuo. ⁊. infra. ea. l. vltimo. reſpon. vbi equiparat excep. non num. dotis confeſſioni ex cauſa mutui. facit. infra. de dona. ante nup. au-
5 then. ſed iam neceſſe. ¶ †Secundo quero. quid ſi eſt renuntiatum huic exceptioni. ⁊ ſpei future numerationis? quidam dicunt renuntiationem valere. ⁊ hanc opi. tenet gloſſ. ⁊ dicit eam conſuetudine approbari. infra. de dote cauta. l. j. Sed aliter dicit in. l. ſi ex cautione. ū. eod. ⁊ dic vt ibi.
6 ¶ †Tertio quero, quid ſi eſt renuntiatum ⁊ pactum factum creditori de nume. non petenda, nunquid ſtatim preiudicet? gloſſ. ſunt contra. nam in l. ſi ex pluribus. de ſolu. vna glo. dicit quod ſtatim preiudicat. ⁊ illam tenet Bar. alia dicit quod non ſtatim. ⁊ illam tenet Andre. de piſis. Tu dic quod pactum veniens in conſequentiam ſpei numeratione, que ſpes preſumitur a iure in mutuo, ⁊ dote, non preiudicat ſtatim: nam ego video quod pactum de reddendo inſtrumentum cancellatum non preiudicat confitenti. vt. infra. ead. l. §. ſuper ceteris. ⁊ tamen ibi ineſt pactum de non petendo. Non obſt. ff. de pac. l. tale pactum. in princip. quia ibi pactum fiebat abſolute ſine commemoratione alicuius numerationis.
7 ¶ †Quarto quero, ſi creditor confitetur ſe non numeraſſe, vtrum elapſo biennio ſibi preiudicet? glo. dicit quod ſic, ⁊ eſt ratio, quia ſicut debitor preiudicat ſibi agnoſcendo bonam fidem, ita creditor: vt. l. cum fidem. ū.
f eod. Item quia per confeſſionem[f] maxime factam in iudicio, receditur a iuris preſumptione, vt not. in authen. de equa. dotis. §. aliud. ¶ †Quinto quero. quid de his qui obligantur ex inſtrumento guarentigie, vbi continetur preceptum quod facit Iudex, vel tabellio per modum voluntarie iuriſdictionis in confeſſum? Reſpon. quod tunc poteſt opponi exceptio non nume. pecu. quia illud preceptum venit in conſequentiam confeſſionis mutui, vel dotis, vnde quatenus tenet principale, eatenus tenet
g preceptum. ⁊ non vltra Ita dicit hic Cyn. nota. Si autem in figura[g] iudicij fieret oblato libello confeſſio ⁊ preceptum, ſtandum eſſet confeſſioni ⁊ precepto, ⁊ tunc tranſit in rem iud. ſecundum eum quod tene menti ⁊ hoc verum, niſi ſtatutum diſponeret contrarium: vt not. per Cy. ſupra. fami. herciſ. l. certum. ⁊ per eundem. in. l. j. de confeſſ. In text. ibi. biennium. pro quinquennio.

1 Exceptio non nume. pecu. quando competat, ⁊ quando non. Et quid ſi depoſitū ſuos fines egreditur. nu. 2.
3 Confeſſio officialis publici an preiudicet fiſco, ſi officialis eſt non ſoluendo fiſco?
4 Illud quod eſt in tributis, nunquid ſit in pretijs rerum venditarum? ⁊ quid in tutore, vel curatore. nu. 5.
6 Excep. non numera. pecun. an locum habeat in dote.
7 Quid in marito qui confeſſus eſt ſe recepiſſe dotem.

§. Sed quoniam.

Hec eſt ſecunda pars in qua ponuntur tres caſus, in quibus ceſſat exceptio non numerate pecunie. Primus caſus eſt, quando cautio fit ex cauſa depoſiti, quod intelligo, dummodo non ſit facta fraus de contractu ad contractum, videlicet ſi cum tacite ageretur quod eſſet mutuum, fuit appoſitum nomen depoſiti. ¶ Secundus caſus eſt, quando publicus officialis confitetur ſe recepiſſe publicas functio-
h nes. Tertius caſus eſt. quando dotem [h] retro promiſſam maritus confitetur retro ſe recepiſſe ſecundum Petrum. ſed gloſſ. intelligit, ⁊ melius, quan-
i do ſunt geminata[i] confeſſio, in litera tamen hoc exprimitur. nam litera dicit poſt confectionem dotalium inſtrumentorum: ſed dotale inſtrumentum dicitur duobus modis, vel quia dos promittitur, vel quia quis confitetur: vt. ff. de iud. l. exigere do-
1 tem. ¶ † Modo veniamus ad queſtiones, ⁊ primo quero, an iſte text. loquatur in deponente, an in depoſitario vt alterutrum confitendo ſtatim ſibi preiudicent? gloſſ. dicit quod loquitur in depoſitario, quia iſtud eſt priuilegium cauſe depoſiti. non per-
2 ſone. ¶ †Secundo quero, quid ſi depoſitum egreditur terminos depoſiti, quia tranſit dominium: videtur idem quod in mutuo. argu. ff. depo. l. Lucius. ⁊. l. die ſponſaliorum. alias eſſet imponere legem verbis, non rationibus, in depoſito non ſtatim preiudicat, quia non eſt veriſimile quod recipiat in ſe cuſtodiam ſpe future numerationis. tamen quando efficitur dominus pecu. eadem facilitate confitetur in depoſito, ſicut in mutuo, Ego credo ſtandum litere, niſi probetur fraus de contractu ad contractum iuxta materiam. l. fraus. ff.
3 de legibus. ¶ † Quero. an confeſſio officialis
k publici noceat fiſco, ſi officialis [k] eſt non ſoluendo fiſco? Reſpond. gloſſ. quod non in. l. j. de canon. frumen. vrbis Rome. lib. xj. ad hoc. ff. ſi certum peta. l. ciuitas. Non obſt. l. j. infra. de apoc. public. libro decimo. ⁊ de conue. fiſci debito. l. fiſco: quia debet intelligi ſalua indemnitate fiſci, vnde ſi officialis eſt ſoluendo, eius confeſſio preiudicat fiſco,
l alias non, ⁊ ideo ſoluens ſit cautus, quod appareat de vero actu numerationis, per quam preſtatur vera ⁊ perpetua ſecuritas: vt dicta. l. prima. de canone fru. vrbis Rome. in verſicu. preſens quoque ſpectus. alias daretur materia cum inope officiali colludendi in preiudicium fiſci, quod eſt abſonum. ⁊ hoc in authentica de mandatis principum. §. coges. vbi eſt argument. verſicu. datorum quantitatem. ¶ † Quero, nunquid aliquid quod eſt
4 in tributis, ſit in pretijs rerum venditarum? gloſſ. dicit quod ſic per. l. omnes. §. fina. infra. de quadri. preſcrip. ⁊ eſt ratio, quia procurator fiſci non preſumitur habere fidem de pretio, quam habere nō
5 poteſt: vt. l. ſi procurator. ff. de iure fiſci. ¶ †Que-
l ro, quid in tutore,[l] ⁊ curatore? Reſpondeo horum confeſſio preiudicat ipſis non pupillo, vel

a ¶ Vt dixi. Adde Bal. in. l. j. in. j. co. j. de confeſſ. ⁊. c. ſi cautio. extra de ſi. inſtru. ⁊ in. ca. ſi. de ſol. extra.
b ¶ Implorari. De equitate canonica admittitur ad implorandū officiū iudicis elapſo biennio. ſꝫ exceptionē non nu. pre. pponere negt. vide gl. quā ſin. reputat in. l. q ſe debere. ff. de cō di. ob cau. vbi poteſt opponi exceptio doli.
c ¶ Probatio. not. ꝙ ꝯ ſtatutū. l. non admittitur pbatio. vide glo. in. l. j. in pū. j. de rei vxo. actio. And. Barb.
d ¶ Exceptio. Adde Bald. in. l. ſi ex pretio. ū. ſi cer. pe. ⁊ in. l. gñaliter. ⁊ in. l. ſi ex cautione. ⁊ ibi gl. ū. e. Bal. ⁊ in. l. penultie. j. de ſol. ⁊ Cyn. hic.
e ¶ Immobilibus. Adde Bal. j rub. j. de priuile. do.
f ¶ Cōfeſſionē. Vide Bal. in authē. ſed iam neceſſe. in ij. ⁊ iiij. q. j. de dona. ante nup.
g ¶ Figura. Facit ad id qđ no. Bal. in. l. ij. §. ſi. j. de execu. rei iudi.
h ¶ Dote. Iſte. tex. non eſt alibi ſcđm Pau. de caſt. in. l. pen. §. ſi vir. ff. ſol. mat.
i ¶ Geminata. No. ꝙ gemiata ꝯfeſſio excludit exceptionē nō nu. pec. facit qđ no. p. gl. valde no. in. l. cū ſcimus. j. de agric. ⁊ cenſi. li. x. And. Barb.
k ¶ Officiale. Vide Ange. ⁊ Imo. in. l. a diuo. §. ſed ſi emptor. ff. de re iudic.
l ¶ Tutore. Vide gl. ⁊ Bar. in. l. Lucius la. ij. §. tutele. ff. de admi. tu.

a ¶Uel adulto. Cõfeſſio tutoris, curatoris, ⁊ prelati preiudicat ſibi. ſed
nõ minoribus, vel eccleſijs. vide Bar. in. l. j. ĩ. ꝺ. cofeſ. ⁊ plene ibi Bal. ⁊
Bar. in. l. certum. §. pe. ff. de confeſ. And. Bar.
b ¶Intelligitur. Uide que dixi poſt Inno. in. §. fi. inſti. de actio. ⁊ Bal. in
l. cum fidem. ⁊ ꝙ ibi dixi. ſ. eo.
c ¶Contra. Pro intellectu vide omnino Rich. de ſali. ⁊ Bal. in. l. ij. ĩ. de confeſſi. ⁊ Inno. in. l. tale pactum. in princi. ff. de pact.
d ¶Terminuз. Ad de Spe. i tit. de di la. §. fina. ver. Item qd ſi datus. ⁊ Pau de caſtro in. l. fina. ff. de ferijs.
e ¶Feriato. Uide Bar. in. l. non ſolũ. §. morte. ff. de ope. no. nun.
f ¶Cauſa dotis. Ut in. c. prudentiaз. extra de do. inter vir. ⁊ vxo. p An. de bu. ⁊ alios in. l. i. ff. ſol. mat. ⁊ Bal. i. l. j. ĩ. de. do. pmiſ.
g ¶Scriptis. Uide Bald. in. l. ne cauſas. ĩ. de ap. Bart. in. l. j. in. ij. co. ff. de exce. bene facit qꝺ not. Bal. in. l. fi. ſ. de nego. geſt. vbi plene. an proteſtatio requirat ſcripturaз. de quo in. l. nõ ſolum. §. morte de ope. noui. nunti. ff.
b ¶Tene menti. Sed gl. in. c. quoniã contra. de. proba. tenet ꝙ exceptiones ſunt in ſcriptis. vaide. hoſtiẽ. ibi dicit ꝙ non eſt in iure cautum. fallit in hac aut. vide Bal. in. l. j. ff. de excep. ſed Sal. hic dicit in contrariũ fortiter facere. qꝺ actor ſuam petitionem in ſcriptis confert, vt reus delibe ret, ⁊ ſic ⁊ reus, vt actor deliberat. ſecundo, q₂ exceptiones ſunt de actis, ſed acta debent in ſcriptis eſſe redacta. l. acta. ĩ. de re iudi. ⁊ ita dicit hic eſſe cõmuneз practicam qꝺ bene not. Andr. Barba.
i ¶Mulier. Adde Bal. in. l. cum tibi. ĩ. qui po. in pig. ha. ⁊ latius. in. l. pe. ĩ. ꝺ pig. act.

a adulto[a] ⁊ idem in prelato eccleſie: vt. ſ. e. aut. con
tra qui propriam. in fine. ⁊. l. ciuitas. ff. ſi cert. peta.
⁊ in aut. hoc ius porrectum. ſ. de ſacro. ſanc. eccle.
6 ⁊ not. in. l. ſi pupilli. §. j. ff. de neg. geſt. ¶†Quero.
b quomodo intelligitur[b] text. qui dicit quod in dote
ceſſat exceptio non num. pe. Hoc enim videtur
falſum: vt. ĩ. eadem. l. §. fin. Solu. intelligitur ⁊ bene,
quando maritus bis cauit, vel dicit quod aut
cautio incipit a confeſſione, aut a precedenti promiſſione.
Primo caſu habet locum ſaltem intra
dies triginta. ſicut quando creditor confitetur. naз
maritus eſt creditor: vt. l. ex promiſſione. ff. de actionib9
⁊ obligatio. Reſpondeo, fateor quod extunc
habet locum. ĩ. triginta. dies. ſicut in quolibet
alio creditore confitente ſe recepiſſe: vt. ĩ. eadeз. l.
7 §. ſuper ceteris. ¶†Conſidera ſuper hoc puncto,
quando dos fuit primo promiſſa ſecundo ex inter
uallo maritus confeſſus eſt ſe recepiſſe totum, vel
partem eius, ⁊ non interuenit geminata confeſſio
ſed vna tantum: nam ſecundum mentẽ gloſe mari
tus poteſt opponere exceptionẽ ſecunduз tempo
ra ſtatuta, de dote cauta nõ numerata. aut. quod lo
cum. ſed ſecundum opinionem Petri ſtatim pre
iudicat ſibi maritus Scilicet ſi attendamus gene
ralem regulam poſt triginta dies. Sed quia iſta
differentia an inceperit a confeſſione, an a promiſ
ſione non exprimitur in aliquo text. tutius eſt tene
re opini. glo. non obſtante. §. ſuper ceteris. nam ex
ipſa dictione ceteris, apparet ſolutio: quia includit
cauſam dotis, cum dictio ceteris: ſit nota diuer
ſitatis.

c §. Super Ceteris. Tertia ps b. d. Contra[c] cõfeſſioneз ad liberandũ pretextu numeratio
nis emanenteз, necnon contra promiſſionẽ reddẽ
di inſtrumenti cancellati admittitur exceptio non
1 num. pec. ĩ. xxx. dies tantũ. h. d. ¶†Et no. qꝺ iſte
tex. dicit qꝺ poſt. xxx. dies. non poteſt dici contra
rium: ergo nec probatio recipi quod eſt contra id
qꝺ dixi. ſ. ead. l. j. in prin. vel dic qꝺ ibi ad obligan
dum hic ad liberandum. ar. ſ. de actio. ⁊ ob. l. Ar
rianus. ⁊. ff. ſi certum pet. l. eius qui in prouincia. §.
j. ver. neqꝫ enim.

1 §. Illo videlicet. Quarta pars. b. d. † Elapſo
termino iuris, non eſt manifeſte turpitudinis nol
le iurare, nec iuſiurandum referre: ergo videtur qꝺ
d poſt terminum non[d] admitatur probatio Reſpon
deo hic nolebat probare. ſed delato iuramẽto vo
lebat ſe ab onere probandi exonerare per factum
aduerſarij, quod lex non concedit. ⁊ allegatur iſte
tex. quod poſt terminũ nõ poſſunt fieri poſitiones
quia non cogitur aduerſarius reſpondere, qꝺ tene
menti. Sed glo. hic ſentit. dum alleg. l. generali
ter. §. ſi autem. qꝺ non cogitur iurare, ſcз ſi habet
iuſtã cauſam recuſandi, alias ſecus ⁊ ita tenet Bar
to. tu dic qꝺ iuſticia ſtat in lapſu termini per quem
lapſum exoneratur a neceſſitate reſpondendi po
ſitioni negatiue, cui alias eſſet reſpondendum de
iure, vt in. c. j. de confeſ. lib. vj. poteſt etiam nega
tiua probari per confeſ. vt notat. ſ. eodẽ. l. ij. ⁊ hac
l. circa princip. in gl. nullo modo. ⁊ ſcias qꝺ ille qui
proponit negatiuam ſolutionis, que non debebat
fieri ſibi ſed alteri, q₂ non poteſt cogere creditorẽ
ad probandũ. quoniã non tenetur ei fidẽ facere de
ſolutis, cum ei in nihilo teneatur, debet probare
taleз negatiuam, vnde talis regula eſt, qꝺ vbicũqꝫ
ponit negatiuam de iure tertij, cũ ſuper ea nõ poſ
ſit exigere probationes ab aduerſario ſuo, ſem
per tenetur talem negatiuam probare, ⁊ ſi eſt im
poſſibile, ſibi imputet: vt not. Inno extra de accu.
c. ſuper his. Cyn. in l. ij. ĩ. de iure emphit. Bart. in
l. In illa. de verb. obliga. ⁊ hoc caſu fallit regula. l.
aſſeueratio. ſ. eo. que verba no. bene. Bal.

§. in omni enim. Quinta pars. b. d. querela non num. pecu. in ſcriptis eſt proponẽda coraз
iudice loci contractus: ⁊ abſente aduerſario, ⁊ etiã ſine citatione ſola pro
poſitio preſcriptionem interrumpit. Idem ſi aduerſarius ſit preſens. ſed
citari non poſſit. eo forte quia eſt in magiſtratu cũ imperio. vt. l. ij. ff. de in
ius vo. vel dic ꝙ licet non ſit citatio tamẽ debet eſſe quedã intimatio. vt
in textu. ibi per eos ei manifeſtare, ⁊ ibi duз dicit exceptionem creditori
e manifeſtare, ⁊ quia nõ eſt ꝓprie citatio, credo qꝺ poſſit fieri die feriato:[e]
vt. ff. de oper. no. nun. l. j. §. Itẽ nuntiatio omnibus diebus. alias ſi nõ eſ
ſet intimata preſcriptio, non eſſet interrupta. ad idem. ſ. de epiſc. aud. l. ſi
preſens. Si autem aduerſarius non poſſet reperiri tũc ſufficit proteſtari:
vt. ĩ. de anna. excep. l. vt perfectius. Item not. hic ꝙ licet querela veniat
ad reſcindenduз tamen debet proponi in loco contractus, ⁊ vbi ſortiunĩ
1 partes forum. ¶†Et eſt argu. qꝺ vbi eſt factũ inſtrumẽtum de duplo in
fraudem vſurarum, ibi ſit adeundus epiſcopus. Item not. in tex. qꝺ pro
pter defectum vel abſentiaз iudicis ſecularis aditur Epiſcopus et acta
conficit, ⁊ in loco iudicis ſecularis ſuccedit. Item notat quod hec etiam
habet locũ i dote: ꝙ Epiſcopus nõ eſt iudex in cauſa dotis niſi i defectũ
f iudicis ſecularis qꝺ eſt verũ, niſi cauſa dotis [f]accidat cauſe m̃rimonia
li coram epiſcopo mote.

¶Authentica.

Hanc aũt querelam. Not. except. in ſcri ptis ꝓponendã, ⁊
eſt ratio, q₂ habet naturaз libelli, cum per eam interrumpitur
g preſcriptio: ſecus in ceteris exceptionibus: quia etiam ſine ſcri
b ptis poſſet[g] opponi ſecundũ. Jaco. de aret. ⁊ Cyn. quod tene menti.[b]

1 Uxor poteſt poſſidere bona mariti ſui pro dote, iudice permittẽte.
2 Exceptio eadem quando competit pluribus: que tamen habet origineз
ab vna perſona an quilibet poſſit eam opponere: 3.
4 Fideiuſſor poteſt accedere obligationi ciuili.
5 Creditor, cui opponitur exceptio, cui perpetuet eaз, an ſibi, vel reo, vel fi
deiuſſori:
6 Debitor, an poſſit appellare a ſententia lata contra creditorem:
7 Conſtitutor an ciuili obligationi poſſit accedere:
8 Fictiones, cuius iuris ſunt:

¶Lex decimaquinta.

Si cui non numerate. Uerus creditor ⁊ quilibet iuſtus
poſſeſſor vel petitor, poteſt ciuili tantum creditori opponere
excep. non numerate pecu. etiã debitore abſente, vel contra
dicente, in qua tamen ſi ſuccumbat, debitori vel eius interceſſoribus non
1 preiudicat. h. d. no. ¶†In text. ibi vel dotis. No. ꝙ mulier [i]poteſt poſſi
i dere bona mariti pro dote ſua, quod intelligitur iudicis permiſſione. vel
ex conuentione. vel q₂ ſine vitio vacua poſſeſſio peruenit ad eam: vt not.
ff. de ſolu. l. Titia. ⁊ ibi dicit text. ꝙ fructus quos percipit extenuant ſum
mã dotis. quod intelligendũ eſt de fructibus conſumptis: vt dixi. ſ. de
pig. actio. l. j. ⁊. ff. ſolu. matri. l. diuortio. §. ob donationes. ⁊ de iureiu. c. ad
2 noſtram. per Innoc. ¶†In text. ibi. nec eo Not. quod quando pluribus
competit eadem exceptio, licet a perſona vnius ſumpſerit originem cui
libet tamen eſt licitum opponere. facit. ff. de contrata. l. ſi poſt mortem.
§. fina. ⁊. ſ. de temp. in inte. reſti. l. petende. ſed contra. ff. de excu. tuto. l.
amiciſſimos. §. Lucius. vbi non poteſt quis vti priuilegio inuito eo qui
eſt cauſa finalis ꝓuilegij: vt. ff. de minori. l. ſi iudex circumuento. Solutio
ad. §. Lucius. dic quod beneficio qꝺ quis habet propter alium nõ poteſt
vti ad eneruationem beneficij: principalis, vt ibi preiudicando ei, ſicut
hic, ⁊ eodeз modo reſpondeo ad. l. ſi iudex. quia ibi acceſſorium reſcinde
3 ret principale quod eſt abſurdum. ¶†In text. ibi aliquod preiudicium.
Not. quod quãdo pluribus cõpetit eadem exceptio, ſi vnus eſt excipien
do ſuperatus non preiudicat alij. ergo non intelliguntur ſocij. Item no
tat tex. ibi fideiuſſor qꝺ exceptio non nume. pecun. competit interceſſori
4 bus inuito reo quod dic vt dixi. ſ. eo. l. tam mandatori. ¶†Item not. ꝙ
fideiuſſor poteſt accedere ciuili obligationi, vbi ſperatur naturalis ad
iungi, ſicut eſt in chirographo poſt biennium ſecundum quoſdam, ſed
veritas eſt quod non adiungitur naturalis, quia tacitus conſenſus in
ductus ex tempore de iure ciuili, nec naturalem adducit, nec naturalem
tollit: vt. ff. rem ratam habere. l. finali ſed quando tacitus conſenſus
inducitur de iuregent. ex naturali equitate, tunc naturalem inducitur, et
naturalem tollit: vt. ff. de pactis. l. poſtquam. ⁊. l. Itẽ quia. ⁊. ff. locat. l. qui
5 ex certo. ¶†Item in text. ibi intra ſtatuta. Not. quod ille cui opponitur
exceptio, puta creditor, perpetuat eam ſibi, ⁊ non reo, vel fideiuſſori.
6 ¶†Quero, nunquid a ſententia lata contra creditorem poſſit debitor
appellare, vel contra: Reſpondeo ſic: quia eo ipſo quod facit ſe partem
7 appellando ſua incipit intereſſe: vt. ff. de appel. l. ſi perluſorio. ¶†Ex
tra opponitur ⁊ videtur quod ciuili obligationi non poſſit accedere fide
iuſſor, ſicut nec conſtitutor: vt. ff. de conſtitut. pecu. l. j. §. debitum. Solut.
dicunt

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dicunt quidam aliud in conſtitutore quam in fideiuſſore. ſʒ quare aliud?
dicit Pet. ſoluat apollo. ſed certe perſuaderi poteſt quod ideo aliud in
conſtituto: q: ibi eſt pactum nudum: ſed in fideiuſſore eſt ſtipulatio. ar. s.
ſi cert. peta. l. ſi ex pretio. ⁊ ideo dic q aut ciuilis obligatio eſt inutilis
actu ⁊ potentia, ⁊ ei nõ accedit ipſo iure conſtitutor: fideiuſſor aũt accedit
ipſo iure: ſed non cũ effectu: aut eſt inutilis actu, ſed vtilis potentia, tũc ei
cũ ſuis modis ⁊ tpibus accedit vterq: aut eſt vtilis actu ⁊ potẽtia, ⁊ tũc
ſtatim tʒ interceſſio. ⁊ reperitur fundamentum, in quo efficaciter conſiſtit,
vt. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſ. vnde cõcluditur, quod qñ eſt
ciuilis obligatio ab omni efficatia abſtracta tam actu quã potentia nulla
eſt interceſſio in effectu: ſubtilitate tamẽ iuris habet locũ qð dixi de ipſo
iure, ⁊ ope exceptionis. Si autem non eſt ab omni efficacia abſtracta ſed
habet in ſe naturalitatem, vel quaſi in actu, vel ſaltem in potentia tunc ac
cedit interceſſor, cuius interceſſio regulatur a principali. vt hic. ⁊ ponit hic
Pet. qð eſt reperire naturalem fictam, ⁊ dicit hoc eſſe in chirographo, ⁊
in re iudi. vt in hoc exemplo. concedit princeps mihi decem libras annu-
as percipiendas a tali ciuitate, vel pone. Papa cõcedit mihi. x. libras ſol
uendas a tali abbatia, vel concedit regi Francie decimam bonorum quã
habent prelati regni ſui, certum eſt quod prelati ſunt obligati regi ciuili-
ter vere: ſed non naturaliter vere, q: conſenſus eorum non adeſt, tamen
reputatur ⁊ fingitur adeſſe ppter conſenſum ⁊ authoritatem principis q
repreſentat voluntatem prelati: vt. j. de euic. l. ſi ob cauſam. ⁊ ff. eo. tit. l. ſi
plus. §. primo. ⁊ dicit Dy. quod verba Pe. ſunt pulchra ſubtilia ⁊ vera.
8 ¶ Ego dico. cum fictiones ſint de iure ciuili impropria locutio eſt dice-
re quod ſit reperire naturalem fictam ⁊ magis proprie loqueretur ſi di-
ceret naturalem preſumptam. ¶ Item extra oppo. q hec lex videtur di-
cere q poſſit opponi de iure tertij. contra id quod legi. ⁊ not. in. l. j. ⁊ ij. ſi
ager vecti. vel emphy. pe. Sol. quoddam eſt ius qð eſt acquiſitum tertio
ad vtilitatem eius tñ. ⁊ de illo iure nõ poteſt alius obijcere. vt in cõtra-
rio. ⁊. ff. de pact. l. niſi. ⁊. l. qð dictum. Quoddam eſt ius queſitum quo ad
vtilitatẽ multorum. ⁊ tunc omnes hi quorum intereſt poſſunt obijcere non
ſolum excipiendo, ſed replicando. vt hic ⁊ plene dixi. j. de ſer. fug. l. cum
ſeruum.

1 ¶ Confeſſus ſpe future numerationis cum iuramento, an poſſit oppo.
exce. non nu. pec. Et ita ſit neceſſaria abſolutio a iuramento? 2. 3.
4 Iurans ſoluere ad certum terminum: ſciens quod non poterit ſoluere. in-
terim cedit bonis, ⁊ ſic non ſoluit an ſit periurus?
5 Iuramentum interpretatur, ampliatur, ⁊ reſtringitur ſecundum ius com-
mune.
6 Hec lex an habeat locum in iuramento in articulo mortis?
7 Minor iurauit ſoluere ſub ſpe future numerationis, an poterit opponere
excep. non nu. pec.

¶ Lex decimaſexta.

Si adubitati. Confeſſus ſpe future numeratio-
nis, ſiue contractus ſit mutui gra-
tuiti, ſiue vſurarij etiam oppoſito iuramento, habet excep. non
nu. pec. ¶ Nota. q tacita conditio vel tacita finalis cauſa que
ineſt in confeſſione, ineſt iuramento. vnde dicit Old. q iuramentum nihil
addit vltra conſenſum niſi religionis vinculum. ¶ Quero. nunquid ſit
neceſſaria abſolutoria a iuramento? ⁊ videtur q ſic. vt extra de iureiur.
c. debitores. Contrariũ eſt verum, nam qñ iuramentũ habet tacitam con-
ditionem, ea deficiente, deficit cõſenſus partiũ. vnde cum in tali caſu non
eſt iurandum, non eſt abſolutio neceſſaria. ¶ Sed quero. quando ineſt
hec tacita conditio in iuramento? Reſpon. q creditor qui non numerat,
non ſeruat debitori fidem: vt. j. de do. promiſ. l. ſi voluntate. vnde cum iu
ro tibi pretextu ſeruande fidei, intelligitur conditio ſi fidem ſeruaueris
mihi: vt. ff. loca. l. quero. §. Inter locatorem. ⁊ in. c. ij. de iureiur. per Inn.
2 ¶ Et no. de quibuſdam tacitis conditionibus, ſeu clauſulis ſupplendis
in iuramento. Prima eſt, ſi mihi fidem ſeruaueris: ſeu ſi numeraueris vt
hic. ¶ Secunda. ſi iudex non precipiat contra, vt. l. mulier. de leg. com-
a miſſ. ¶ Tertia eſt, ſi iuro,[a] intelligitur ſi fuero abſolutus. extra de iure-
iurand. c. j. ⁊. c. ſicut. ¶ Quarta eſt, ſi iuro ſtare mandatis iudicis, arbitri,
b vel arbitratoris, intelligitur de equis,[b] id eſt, que bonus vir equa repu-
tat in iſtis ciuilibus preceptis cum facti veritate: vt not. de reg. iur. l. non
videtur. §. qui iuſſu, ⁊ de iureiura. c. quintaualli, ⁊. c. veniens. ⁊ arg. s. de
3 iudi. l. rem non nouam. ⁊. ff. depo. l. bona fides. ¶ Conſulunt tamen
Doct. quod ad cautelam petatur authoritas ab eccleſia veniendi cõtra
tale arbitrium, ⁊ petatur ad cautelam abſolutio a iuramento, ne reatus
periurij poſſit incurri, quod epiſcopus debet facere premiſſa ſummaria
inquiſitione ſuper equitate arbitrij. ar. d. c. quintaualli. ⁊. c. veniens. eod.
titu. Iſtud conſilium dat etiam ſanct. Thom. ¶ Quinto ineſt tacita con-
ditio ex natura rei, vt ſi iuretur quod dos dabitur, intelligitur ſi nuptie ſe
quãtur, vt. ff. de iu. do. l. ſtipulationem. ⁊. l. tali. niſi promiſſor voluerit pro
vxore teneri, ⁊ ita intelligitur quod not. ff. de condi. ⁊ demon. l. Titio cen
tum. §. titio genero. ¶ Sexto ineſt conditio ex qualitate perſone vt ſi iu
ro ſoluere epiſcopo ad certam diem. ſi interim ſit remotus ab adminiſtra
tione, non teneor ei ſoluere: vt. ff. de ſol. l. quod ſi forte. §. j. ⁊ econtra ſi
promittit tanquam epiſcopus pro vtilitate eccleſie. ⁊ eſt conditio que ad
perſonam ſuam, ſi in eadem adminiſtratione perſeuerauit: vt. ff. quando
ex fac. tut. l. poſt mortem. §. j. ¶ Septimo, ineſt conditio ſi res in eodem
ſtatu perſiſtat. ar. l. quod Seruius. ff. de condi. ob
cau. nam mutatis terminis, qui ſunt loco finalis
cauſe, non incurritur periurium: vt no. extra de iu-
reiur. c. quemadmodum. per Inn. Item quando
c iuratur factum alienum.[c] verbi gratia. ſi iuro tibi
dare filiam meam in ſponſam, intelligitur, id eſt,
procurabo iuxta poſſe: vt extra de ſpon. c. ex lite-
ris. Sed pone. iuro ad certum terminum ſoluere
certam monetam, illa per ſuperiorem eſt mutata
⁊ in aliam formam tranſlata, nunquid ſum periu-
rus non ſoluendo eſtimationem veteris monete?
⁊ videtur q non. q: res non manet in eodem ſta-
tu, cum ſit mutata moneta. Solu. dic qð aut eſt re
probata. q: adulterina. ⁊ tunc non tenet iuramen-
tum. q: nõ eſt in cõmercio: vt. l. eleganter. §. qui re
probos. ff. de pig. act. aut. eſt mutata propter vtili
tatem aliquam ſuperioris, ⁊ tunc niſi ſoluatur eſti-
matio debitor eſt periurus, ⁊ ita intelligitur quod
no. extra de iureiu. c. quanto in nouella. ⁊ in. l. cum
4 quid. ff. ſi cer. pet. per. glo. ¶ Item pone, iuro ſol
uere ad certũ terminum ſciens q nõ potero im- a
plere interim cedo bonis. ⁊ ideo non ſoluo, nun-
quid ſum periurus? ⁊ videt q nõ. vt extra de ſol.
c. Odoardus. In cõtrariũ dicit, quaſi ab ipſo prin-
cipio ſum periurus, q: deeſt veritas in cõſcientia. b
ar. ff. de in. do. l. pen. ⁊ idem videt ſi temere credi-
di me poſſe qð nõ poſſum. q: deeſt iudicium, ⁊ di
ſcretio. Contrarium dico, q pendente termino non ſum c
periurus propter dila, vt. ff. de ver. ob. l. cum ſtipu
latus ſim mihi ꝯ procule. Item aduemente termi
no nõ ſum periurus ppter ceſſionẽ, q: res nõ per-
tranſit in eodem ſtatu, ⁊ not. q generalis intelle-
ctus ⁊ cõis preſumptio hominũ tacite intelligitur
iuramento. de quo in. d. c. veniẽs. per Inn. ⁊ ar. ff
de aqua plu. arc. l. ſi prius. §. placuit. ⁊. ff. de fund.
inſtr. l. cum de lanionis. §. aſinam. ⁊. ff. de ver. ſig. l. d
5 Amiculus. l. ij. ¶ Item in dubio iuramentum
interpretatur, exponitur, ampliatur, reſtringit ſm
ius cõmune, vt no. in. d. c. veniens. in nouella. ⁊. ff.
qui ſatiſda. cog. l. ſi. Item not. qð lex ciuilis põt ab
ſoluere a iuramento ꝯ publicam vtilitatem preſti
6 to: vt no. in. l. adigere. §. ſi. ff. de iure pa. ¶ Mo-
do reuertor ad. l. noſtrã. ⁊ quero. nunquid hec. l. ha
d beat locũ in cõfeſſione[d] ⁊ iuramento factis in mor
tis articulo: reſpon. non ſm Pet. qui ita not. in. l.
In contractibus. ꝯ. eo. ⁊ ibi per Cyn. ⁊ probatur.
ff. de le. iij. l. cũ quis decedens. §. codicillis. ¶ Se
cundo quero quid ſi iuramentum nõ opponit ſo-
lutioni ſed veritati. q: iurat vere numeratum? re-
ſpon. nõ habet locũ hec. l. q: non poteſt ſe allega-
re periurum. ſi tñ admiſſus eſt ad pbandũ negati-
uam. ⁊ probauit eã, tunc q: per iurium eſt detectũ,
põt allegare ipſum iuxta id qð legit in. l. alleg. ff. de
7 iureiu. ¶ Ultimo quero. minor iurauit ſoluere p-
textu numerationis future, nunquid poſt biennium
poterit excipere? ⁊ videt q ſic, ibi. q: ipſo iure nõ
currit biennium. l. ij. s. in quib. cau. in inte. reſt. nõ
eſt ne. In contrarium tex. videt, q: iuramentũ repreſen
tat eũ maiorem quo ad actum, vt no. in. l. ij. j. de re
ſcin. ven. vbi. l. hʒ eum p maiore. ergo currit pre
ſcriptio. Sol. credo q nõ currat, nec tale iuramen
tum in quo deeſt conſenſus, repreſentat eum ma-
iorem.

¶ De compenſationibus. Rubrica.

¶ Dictum eſt. s. de exce. non nu. pec. per quã cõ-
ſulitur reo in eo quod nõ dʒ. Sequitur videre de
exceptione compenſationis. per quam ſuccurritur
reo de eo quod non debebit compenſatione op-
poſita. quod dic vt. j. eo. l. ſi conſtat. Bal.

¶ Lex prima.

Et ſenatus. Fiſco ex diuerſa
ſtatione non opponitur compen-
ſatio. h. d. ¶ Nota. quod officia
confundi non debent: non enĩ dʒ
vnus officialis ſ. ſci. agere de officio
alterius. vt. j. de exec. ⁊ exact. l. quicunq. li. xij. ⁊. j.
de nu. ⁊ actu. l. in prouincijs. ⁊ vtrobiq not. ⁊ hic.
¶ Opp. de. l. Inter tutores. ff. de adminiſt. tuto.

a ¶ Iuro. Vide per Bal. in. l. ſi. qui ſatiſ. cog.

b ¶ Equis. Adde c. j. de iureiur.

c ¶ Alienum. Adde Ang. ⁊ Inno. in. l. inter ſtipulantem. in prin. ff. de verb. ob. ⁊ Bal. in. l. fin. in vlti. colũ. s. de ſpon.

d ¶ Cõfeſſione. Vide gl. ⁊ Bal. in. l. j. j. de fal. cã. adiec. leg. ⁊ in. l. j. in prin. cip. j. de cõfeſſ. ⁊ dixi poſt Bar. in. l. ſi ex cautione. s. eod.